

Veřejnoprávní a soukromé televize v některých evropských zemích

Studie zpracovaná pro Parlament České republiky,
Parlamentní institut
březen 2004

Autor: PhDr. Milan Šmíd, FSV UK
e-mail: smid@mbox.fsv.cuni.cz

OBSAH:

1. ÚVOD

1.1. Specifika elektronických médií rozhlasu a televize	3
1.2. Historické souvislosti organizačních modelů	4
1.3. USA – příklad soukromého vysílání rozhlasu a televize	5
1.4. Evropský model vysílání veřejné služby	6

2. PŘEHLED SYSTÉMŮ VYSÍLÁNÍ V NĚKTERÝCH EVROPSKÝCH ZEMÍCH

2.1. Velká Británie	9
2.2. Německo	12
2.3. Francie	15
2.4. Itálie	18
2.5. Polsko	21
2.6. Finsko	24
2.7. Rakousko	27
2.8. Slovensko	31
2.9. Maďarsko	33
2.10. Belgie	37
2.11. Dánsko	40
2.12. Švédsko	43
2.13. Litva	46
2.13. Řecko	49

3. PŘÍLOHY

3.1. Délka sledování a podíly na trhu jednotlivých programů ve Spolkové republice v roce 2002 u diváků od 3 let celkově a v jednotlivých věkových kategoriích	
3.2. Regulační orgány rozhlasového a televizního vysílání ve spolkových zemích SRN - příklady	
3.3. Řídící a kontrolní orgány veřejnoprávních vysílatelů v SRN - příklady	
3.4. Podíly jednotlivých francouzských televizních programů na publiku	
3.5. Smlouva o službě mezi Ministerstvem komunikací a Radiotelevisione Italia na léta 2003-2005 (stručná informace)	
3.6. Podíl na trhu (na publiku) televizních programů v Polsku v roce 2002	
3.7. Podíl finských televizních programů na publiku v roce 2002	
3.8. Podíly na sledovanosti (na trhu) rakouské televize v letech 1996-2003	
3.9. Sazby rozhlasového a televizního poplatku v Rakousku, platné v roce 2004	
3.10. Sledovanost maďarských televizních programů – veškerá populace (do 3.Q 2004)	
3.11. Sledovanost maďarských televizních programů – osoby ve věku 18-49 let	
3.12. Podíly na publiku v Belgii (Sever – vlámské televize) 1997-2004	
3.13. Podíly na publiku v Belgii (Jih – valonské televize) 1997-2004	
3.14. Koncesionářský poplatek v Dánsku v letech 2003-2006	
3.15. Sledovanost televizních programů ve Švédsku v letech 2002 a 2003	
3.16. Sledovanost televizních programů v Litvě – únor 2004, populace 4+	
3.17. Přehled výše ročních poplatků (R+TV) u sledovaných zemí + Podíl příjmů z reklamy a sponzoringu na krytí výdajů	
3.18. Postavení televizí veřejné služby na televizním trhu sledovaných zemí	

1. ÚVOD

Terminologické upřesnění úvodem:

Pojem „veřejnoprávní“ v naší praxi natolik zdomácněl, že v zájmu stručnosti a lepší srozumitelnosti se tato studie nebude vyhýbat jeho používání, a to v přesně vymezeném významu. "Veřejnoprávní" je adjektivum převzaté z německé jazykové oblasti, označuje právní formu vysílací organizace, nikoli náplň její činnosti. Není důležité, že vysílatel je "veřejnoprávní", je důležité, zda vykonává "veřejnou službu." Všude tam, kde k pojmům „rozhlas“, „televize“, „organizace“, „instituce“ bude v následujícím textu připojeno adjektivum „veřejnoprávní“, se má na mysli „vykonávající neziskovou veřejnou službu“ a zároveň „nestátní, na státu nezávislý, s odpovědností směřující k veřejnosti.“

Pojem „share“ používaný pro označení jednoho typu vyjádření sledovanosti televizních programů je v textu interpretován jako „podíl na publiku“, někdy též jako „podíl na trhu“.

1.1. Specifika elektronických médií rozhlasu a televize

Rozhlas a televize se od historicky staršího média tisku liší v několika bodech:

1) Rozhlas i televize byly, zvláště ve svých začátcích, naprosto závislé na kmitočtovém spektru vhodném pro šíření jejich programů. Kmitočtové spektrum je fyzikálně a geograficky limitovaná veličina, chápána jako „national asset“, tedy jako **společné národní bohatství patřící všem, jejíž využití v moderních společnostech spravuje stát**. Od této skutečnosti se odvíjí regulační úloha státu ve vztahu k elektronickým médiím. (Význam a rozsah této regulace slábne, čím více se rozvíjejí a rozšiřují další komunikační kanály vhodné k šíření rozhlasových a televizních programů - kabel, satelit, dnes také internet.)

2) Rozhlas a televize jsou média, která při výrobě a distribuci svých sdělení jsou ve **větší míře než tisk závislá na technologii a technických zařízeních**. Zvláště zavádění televize vyžadovalo značné investiční prostředky, které byly dostupné pouze velkým korporacím (USA) nebo národním státům (Evropa).

3) Zatímco hnacím motivem vynálezu tisku byla potřeba rychleji, levněji a účinněji sdělovat a rozšiřovat myšlenky, podnětem ke vzniku audiovizuálních médií byla snaha využít nových možností, které technologický pokrok nabízel. Film, **rozhlas, televize vznikaly jako zábavná média**, jako technické atrakce, jež teprve následně získaly svůj informační potenciál masového média.

4) Tím, že rozhlas a televize jako auditivní a vizuální média využívají ke komunikaci více smyslových kanálů, tím, jak jsou schopny překonávat časoprostorovou vzdálenost mezi komunikátorem a příjemcem, mezi událostí a jejími vzdálenými posluchači a diváky, si vydobyla **privilegované místo mezi ostatními médii** v systémech masové komunikace moderní společnosti z hlediska jejich konzumace.

1.2. Historické souvislosti organizačních modelů

Uvedené skutečnosti je třeba vzít v úvahu při analýze institucionálních modelů využívaných při organizaci rozhlasového, později televizního vysílání. Rozhlédneme-li se po světě, zjistíme široké spektrum nejrůznějších organizačních uspořádání, které – při jisté míře zjednodušení¹ lze – rozřadit do dvou základních kategorií:

- R a TV organizace **veřejného** sektoru (státní, veřejnoprávní)
- R a TV organizace **soukromého** sektoru.

Podkategorie veřejného sektoru (státní, veřejnoprávní) se liší stupněm svázanosti s exekutivou. Státní rozhlas a televize jsou bezprostředně podřízeny státnímu aparátu, vládě, zatímco u veřejnoprávních rozhlasů a televizí je jejich podřízenost a odpovědnost směřována k občanské veřejnosti a jejím reprezentantům.

Vysílání rozhlasu a televize organizované **na bázi soukromého podnikání vzniklo** a do dnešního dne existuje především **v USA**. Rovněž v Evropě rozhlasové vysílání začínalo na bázi licencovaného soukromého podnikání. Jakmile se však rozhlas začal masově rozšiřovat, **národní státy v Evropě jeho vysílání zestátnily**.² Britská BBC sehrála v tomto procesu před 2. světovou válkou úlohu průkopníka v tom smyslu, že na rozdíl od ostatních evropských rozhlasů se nestala součástí státního aparátu, ale v roce 1927 zůstala na exekutivě nezávislou veřejnou korporací.

Teprve po druhé světové válce také ostatní západoevropské demokracie postupně odstátňovaly své rozhlasové, později také televizní organizace³, které přecházely na tzv. **veřejnoprávní modely**. Některé státy tak učinily až po svržení autoritativních režimů v 70. letech (Španělsko, Portugalsko, Řecko), po roce 1989 je následovala i východní Evropa.

Dlouhá léta po druhé světové válce byly evropské veřejnoprávní rozhlas a televize i nadále monopolním vysílatelem. Byl to částečně přirozený monopol, který vyrůstal jednak z historických tradic, ale také ze skutečnosti, že omezené možnosti kmitočtového spektra, ale především investiční a provozní náročnost rozhlasového a televizního vysílání nedávaly soukromým subjektům dlouhou dobu příležitost vstoupit do oblasti vysílání na tržním základě. Teprve **technologický pokrok**, který se promítl do rozvoje telekomunikací, do zlevňování studiové a záznamové techniky v 70. letech, včetně příchodu nových výrobků spotřební elektroniky, **otevřel cestu soukromému komerčnímu vysílání do Evropy**.

Prvním, kdo narušoval veřejnoprávní monopol, byly pirátské rozhlasové stanice v 60. letech. Příchod komerční televize amerického stylu do Evropy se uskutečnil až později: hromadně až v 80. letech,⁴ přičemž toto zpoždění mělo nejen politické, ale především technicko-ekonomické příčiny. Teprve masové rozšíření kabelového příjmu s návazností na

¹ Někdejší statistiky UNESCO rozlišovaly tři typy RTV organizací – veřejné, soukromé a vládní.

² Např. do společnosti Radiojournal vstoupil v roce 1925 většinovým podílem československý stát, soukromá BBC (Company) se stala v roce 1927 veřejnou korporací BBC (Corporation).

³ V západním Německu se veřejnoprávní model stal součástí nového politického uspořádání v roce 1949, ve Francii RTF získala formální nezávislost v roce 1959 po nástupu de Gaulla, v Itálii stát přesunul správu RAI od exekutivy na parlament v roce 1975.

⁴ Toto tvrzení odhlíží od existence státem regulované komerční televize ITV v Británii od roku 1955 (viz kapitola Velká Británie) a od existence malých soukromých televizí Tele Monte Carlo nebo lucemburské RTL, jejichž provoz byl financován především přesahem do zahraničních stejnojmenných reklamních trhů. První skutečný průlom do veřejnoprávních monopolů se odehrál v Itálii v roce 1975, v Německu vznikly první soukromé televize v souvislosti s příchodem satelitní a kabelové distribuce v roce 1984, Francie licencovala soukromé komerční televize v roce 1986, některé státy – např. Rakousko – umožnily soukromé televizní vysílání až v 90. letech.

satelitní distribuci uvolnilo další komunikační kanály pro komerční televizní vysílání, kterému státy později otevřely cestu ke zbytkovým vysílacím kmitočtům pro terestrickou distribuci.

V 80. letech tak dochází v západní Evropě ke kohabitaci veřejnoprávní a komerční televize, které se v německé jazykové oblasti říká „**duální systém vysílání**“, a který anglosaská oblast pojmenovává „mixed public-private system“. V tomto systému se setkávají vysílatelé, jejichž organizace vychází ze dvou zcela odlišných modelů, z nichž jeden vznikl v USA a druhá v Evropě.

Některé evropské státy se nástupu komerční televize bránily, přinejmenším jejímu terestrickému vysílání, když už musely akceptovat její přítomnosti v kabelech a na satelitu. V evropské mediální politice však nakonec převážilo poznání, že komerční vysílatelé jsou rozšířením a obohacením programové nabídky rozhlasu a televize. Tak evropské státy přijaly koncepci tzv. vyváženého duálního systému televizního vysílání, v němž by veřejnoprávní vysílatel neměl být natolik silný, aby bránil vzniku a prosperitě soukromých televizí, a na druhé straně by soukromé televize neměly být natolik dominantní, aby marginalizovaly význam vysílání veřejnoprávních televizí.

Podpora veřejného sektoru vysílání je dnes součástí politiky Evropské Unie, která ve svých dokumentech (např. tzv. Amsterodamský protokol z června 1997) deklaruje, že „**systém vysílání veřejné služby v členských státech se bezprostředně vztahuje k demokratickým, sociálním a kulturním potřebám dané společnosti a k potřebě zachovat mediální pluralitu**“.

1.3. USA - příklad soukromého vysílání rozhlasu a televize

Americký vysílací systém se od evropského liší nejen tím, že jeho páteř tvoří soukromé vysílání, ale především tím, že **základem systému** nejsou celoplošné, univerzálně přístupné vysílací sítě, které u nás nazýváme „programy“ (např. ČT1, TV Nova, BBC1, ARD1 apod.), ale **místní stanice stations**, které jako samostatně licencované jednotky se teprve následně smluvně propojují do sítí *networks*, jež mají jednotné základní vysílací schéma s lokálními a regionálními variantami.

Nelze tedy říci, kolik je v USA „programů“, statistika FCC vykazuje pouze „stanice“, aniž specifikuje obsah jejich vysílání.⁵ V USA dnes existuje 1730 televizních stanic (z toho 380 neziskových), některé z nich se spojují se čtyřmi hlavními **vysílacími sítěmi ABC, CBS, NBC a FOX**. Vysílání těchto sítí se nejvíce blíží našemu pojetí celoplošného národního programu.

Licencování a regulace těchto stanic je v kompetenci *Federální komunikační komise FCC*, což jest úřad regulující jak telekomunikace, tak vysílání. V čele FCC stojí pět de facto politicky nominovaných komisařů jmenovaných prezidentem. Tito komisaři rozhodují o zásadních věcech komunikační politiky, běžnou agendu vykonává silný úřad, který má své regionální pobočky.

Regulace FCC se zaměřuje především na technické záležitosti vysílání. Hodnocení obsahu vysílání vstupuje do hry hlavně v okamžiku přidělování a obnovování licencí, kdy se posuzuje, jak stanice odpovídá kritériím „veřejného zájmu, vhodnosti a nezbytné potřeby“ (*public interest, convenience and necessity*). Vysílaným obsahem se FCC zabývá také při udělování sankcí za porušování některých základních pravidel zákona (například obscenita).

⁵ Viz informace Federální komunikační komise FCC na <http://www.fcc.gov/mb/audio/totals/index.html>.

Úřad FCC jednotlivé stanice a jejich vysílání nemonitoruje, pouze reaguje na stížnosti posluchačů a diváků na porušení zákona. Veřejný zájem je do vysílání prosazován jednak licenčními podmínkami a výběrem programového formátu mezi žadateli o licenci, jednak aplikací nejrůznějších pravidel *rules* FCC. Doba udělování licence je stanovena na 8 let, přičemž orgány FCC mohou udělit licenci i na dobu kratší, pokud si nejsou jisty, zda stanice bude přínosem, a chtějí-li její vysílání po kratší době vyhodnotit.

Vedle čtyř výše uvedených komerčních sítí existuje také síť nekomerčních vzdělávacích neziskových stanic **Public Broadcasting Service PBS**, která vznikla v letech 1967-69. V roce 1967 Kongres přijal zákon zřizující a financující Corporation for Public Broadcasting (CPB) se záměrem podpořit lokální iniciativy neziskových rozhlasových a televizních stanic, které se objevovaly na americké scéně již v 50. letech. V roce 1969 pod patronací CPB vzniká celostátní koordinované vysílání PBS, které dnes sdružuje 350 stanic. O rok později, v roce 1970, začíná vysílat **National Public Radio NPR** jako celostátní rozhlasová síť.

Základem vysílání PBS a NPR jsou opět jednotlivé, samostatně existující stanice, které se dle potřeby propojují s návazností na celostátní síť, jejichž provoz je financován z více zdrojů: členské klubové příspěvky (25% příjmů), podnikatelské a nadační dary (22%), příspěvky škol a univerzit (10,4%). Zhruba třetina příjmů pochází z veřejných místních a federálních zdrojů jako dotace, v tom je obsažen i příspěvek CPB (14,5%)⁶, malou část příjmů tvoří lokální reklama, jejíž příjmy ovšem odpovídají sledovanosti a dosahu těchto stanic. Podíl PBS na publiku se pohybuje mezi 1,5-3 procenty podle vysílacího času. Na provoz CPB byla v roce 2003 ve státním rozpočtu vyhrazena částka 390 milionů USD.

Hlavní aktéři amerického veřejného rozhlasu a televize CPB, PBS, NPR i provozovatelé jednotlivých stanic jsou subjekty soukromého práva a nelze je tedy srovnávat s veřejnoprávními koncepty známými z Evropy.

1.4. Evropský model vysílání veřejné služby

Není účelem této studie shromáždit argumenty vysvětlující, proč evropské státy podporují koncept vysílání veřejné služby v rámci duálního systému vysílání. Význam tohoto vysílání a zdůvodnění jeho existence obsahuje řada oficiálních dokumentů Rady Evropy a Evropské Unie.⁷

Veřejné vysílání, zdůvodněné akceptovaným veřejným zájmem, zajišťují obvykle **veřejné společnosti (podniky), které mají v různých zemích různou podobu**. Veřejné podniky mají určité shodné rysy se státními institucemi: oba slouží veřejným zájmům, uspokojují veřejné potřeby. Na straně druhé se však odlišují. Zatímco státní instituce financované z výnosu daní, poskytují služby veřejnosti jako nedělitelnému celku, často bezplatně (patří mezi ně např. armáda, policie, veřejné školství apod.), pak u veřejných podniků lze jejich služby či zboží rozdělit na konkrétní dělitelné prvky sloužící konkrétním jedincům, kteří za ně často platí i poplatky (např. pošta, železnice, elektrárny, plynárny

⁶ Zdroj: www.cpb.org/pubcast

⁷ Shrnujícím dokumentem je například zpráva výboru pro kulturu, vědu a vzdělávání Rady Evropy z ledna 2004 na adrese:

<<http://assembly.coe.int/Main.asp?link=http%3A%2F%2Fassembly.coe.int%2Fdocuments%2Fworkingdocs%2Fdoc04%2FEDOC10029.htm>>.

apod.). Veřejný podnik má tudíž své vlastní příjmy a svůj majetek, se kterými může podle okolností samostatně hospodařit, může mít i formu obchodních společností⁸.

Základní charakteristiky veřejnoprávní instituce, zřízené za účelem poskytování služeb veřejného zájmu, které soukromý sektor není schopen na komerčním ziskovém základě zajistit, jsou zhruba všude stejné. Taková instituce je

- a) ustavena právní normou,
- b) která vymezuje předmět činnosti dané instituce,
- c) specifikuje způsob jejího financování a
- d) stanovuje mechanismus veřejné kontroly její činnosti.

Detaily tohoto uspořádání se případ od případu, stát od státu, mohou lišit, nicméně hlavní rozdíly mezi veřejným a soukromým sektorem vysílání jsou přibližně stejné.

	veřejný sektor	soukromý sektor
vysílatel je zřízen	rozhodnutím exekutivy nebo legislativy, tj. právní normou přijatou politickou reprezentací státu	podnikatelským subjektem jako obchodní společnost
oprávnění k vysílání	vyplývá ze zákona, nebo ze smlouvy se státem	vzniká udělením licence
financování	veřejné zdroje (poplatky stanovené státem nebo státní rozpočet) + reklama + sponzoring + jiné obchodní aktivity, neohrožující veřejnou službu	výnosy z reklamy, sponzoringu a návazné obchodní činnosti
programové povinnosti	plnění veřejné služby uložené zákonem (univerzální dostupnost, rozmanitý obsah, původní tvorba, pořady pro menšiny apod.)	dodržování licencovaného programového formátu a příslušných zákonů

Následující kapitoly věnované vysílacím systémům v jednotlivých evropských státech se zaměří na tyto charakteristiky vysílacích systémů.

1. stručná historie
2. struktura duálního systému vysílání (pokud v zemi existuje) + základní terestrické televizní programy vysílané v daném státu a jejich vzájemný poměr, co do podílu na publiku (share)

⁸ Definice veřejného podniku je u nás stále ještě v procesu upřesňování. Zatímco pro Ministerstvo financí v jeho výkladovém slovníku (viz: <http://www.mfcr.cz/static/IDF/Cz/images/427_468.pdf>) je veřejný podnik vždy kontrolován vládou, v Zelené knize EU „O službách obecného zájmu“ z roku 2003 je pro „právní úpravy Společenství irelevantní, zda jsou poskytovatelé služeb obecného zájmu veřejnými nebo soukromými subjekty“ (viz: <http://www.datis.cdail.cz/EDICE/DOKES/DOKES03/dok6_03.pdf>). Tomuto pojetí odpovídá i dokument Ministerstva vnitra o reformě veřejné správy (viz <http://www.mvcr.cz/reforma/moderniz/od_koncp/zel_knih.html>), ve kterém se praví: „Jako veřejný podnik lze chápat soukromý podnik plnící úkoly veřejné správy, výkon určitého výsostného práva soukromou osobou či každou hospodářskou činnost provozovanou veřejnoprávními subjekty. Lze také říci, že jde o podnik, jehož činnost je spojena s veřejným zájmem.“

3. právní úprava provozování rozhlasového a televizního vysílání + regulační a kontrolní orgány soukromého a veřejného vysílání.

4. způsob financování veřejnoprávního vysílání.

Při komparaci jednotlivých vysílacích systémů je třeba mít na paměti rozdílné výchozí podmínky, ve kterých tyto systémy pracují, z nichž nejdůležitější je potenciál příslušného mediálního trhu, který je daný velikostí státu, počtem jeho obyvatel, případně šancemi proniknout do stejnojazyčných trhů v jiných státech.

V Evropě existuje **pět států**, jejichž mediální trhy se svojí velikostí a možnostmi výrazně **odlišují od zbytku evropských zemí**, což se projevuje i v možnostech a rozsahu poskytovaných služeb jejich veřejnoprávního vysílání. Jsou to: Německo, Velká Británie, Francie, Itálie a Španělsko. Čtyři z nich jsou v této studii obsaženy a seřazeny v pořadí podle toho, kdy se jejich státní televize staly televizemi veřejnoprávními.

Poznatky získané v těchto zemích mohou být sice inspirující, ovšem často budou nepoužitelné v podmínkách středně velkých či malých evropských zemí, jejichž systém vysílání je popisován následně.

2. PŘEHLED SYSTÉMŮ VYSÍLÁNÍ V NĚKTERÝCH EVROPSKÝCH ZEMÍCH

2.1. Velká Británie

2.1.1. Stručná historie

Vysílatelem rozhlasu (od 1922) a televize (od 1936) veřejné služby je BBC. BBC dostala televizní konkurenci v podobě komerční Independent Television (ITV), která začala vysílat od září 1955 druhý celostátní program. Tento program vytvářelo podle pokynů regulátora patnáct samostatně licencovaných regionálních komerčních stanic.

Od dubna 1964 vysílá BBC svůj druhý celostátní program. Od listopadu 1982 vysílají stanice ITV další komerční program Channel Four, který vznikl z pokynu regulátora jako alternativní a komplementární nabídka k jejich prvnímu programu, dnes označovanému jako Channel 3. Od devadesátých let vysílá terestricky ještě neceloplošný komerční Channel 5.

Neregulovanou komerční konkurencí BBC se staly až v 80. letech importované kabelové programy amerických investorů, které však vzhledem k malému rozšíření nemohly ohrozit terestrický duopol BBC a ITV. Teprve v roce 1989, kdy byly vypuštěny satelity Astra, se objevil vážný konkurent BBC v podobě komerčních televizních programů satelitní a kabelové televize Sky TV (dnes Sky Digital), provozované společností BSkyB, kontrolovanou Rupertem Murdochem.

Na podzim roku 1998 byl zahájen projekt terestrického digitálního vysílání *On-Digital*, později *ITV-Digital*, jehož hlavními investory byly investoři komerčních stanic ITV Carlton a Granada. Tento projekt s částečně kódovanými placenými kanály však byl ekonomicky neúspěšný a ITV Digital v dubnu 2002 zastavila vysílání. Pod patronací regulátora vznikl na podzim roku 2002 projekt *Freeview*, jehož se účastní veřejnoprávní BBC, telekomunikační firma Crown Castle International a BSkyB.

2.1.2. Struktura duálního systému vysílání

Na celoplošných frekvencích vysílá BBC dva programy **BBC1** a **BBC2**. Společnosti sdružené v ITV vysílají terestricky dva celoplošné programy **Channel 3**, **Channel 4**. Celostátní komerční program **Channel 5** nepokrývá celé území Velké Británie..

BBC dnes připravuje celkem osm celostátních vysílaných programů⁹, z toho dva pro terestrické a šest pro digitální vysílání. Průměrný podíl na publiku jejich šesti neterestrických, digitálně a kabelové vysílaných programů je velmi malý, pohybuje se mezi 0,1 do 0,4% (BBC News 24). Data z června 2003 vykazovala všem programům BBC 39% podíl na publiku, share tří komerčních terestrických televizí byl 41%, o zbylých 20% se dělí satelitní a kabelové programy, při čemž sledovanost desítek placených programů digitálního satelitu **Sky Digital** má stoupající tendenci.¹⁰

ITV od samého počátku podléhala přísným regulačním pravidlům (určení vysílacího schématu, povinnost vysílat dokumentární, dětské, vzdělávací pořady apod.), které byly

⁹ BBC1, BBC2, BBC Three (mladí diváci), BBC Four (kulturní kanál, nároční diváci), BBC News 24 (zpravodajství), CBBC (mládež 6-12 let), CBeebies (děti do 6 let), BBC Parliament (parlamentní kanál).

¹⁰ Zpráva ITC „Television Audience Share Figures“ z 5. 8. 2003.

zdůvodněny využívání veřejného statku (frekvence) a výhradním právem na televizní reklamu, kterou BBC nesmí vysílat.

V souvislosti s proměnami britské televizní scény (zavádění digitální televize, rozšiřování satelitního a kabelového příjmu) se nyní zvažuje, zda ITV by neměla být přísné regulace zbavena. Koncem roku 2003 ministryně kultury otevřela diskusi o budoucnosti BBC, která by měla vyústit v roce 2005 v zásadní dokument o budoucnosti vysílání veřejné služby.

2.1.3. Právní úprava vysílání – regulační orgány

V platnosti je **Broadcasting Act** z let 1990 a 1996, který byl nedávno pozměněn zákonem o komunikacích z roku 2003. Ten spojil regulátory vysílání (ITC – Independent Television Commission, RA – Radio Authority, BSC - Broadcasting Standards Commission) a telekomunikační regulátory (Ofcom – Office of Telecommunications, RA - Radiocommunication Agency) do jediného úřadu **Ofcom** – Office of Communications.

Ofcom začal pracovat vloni v červenci, a od 1. ledna 2004 převzal veškerou agendu podřízených regulátorů. Ofcom je tedy dnes ve stejné pozici, jako americká FCC regulující telekomunikace i vysílání. (Podobný úřad by u nás vznikl v případě sloučení Rady pro rozhlasové a televizní vysílání RRTV a Českého telekomunikačního úřadu ČTÚ.)

Nezávislá televizní komise ITC, která byla odpovědná za regulaci televizního vysílání, měla v čele dvanáct komisařů v podobném složení jako Rada guvernérů BBC (viz níže), a její úřad měl 200 zaměstnanců. Lze předpokládat, že v tomto složení byla inkorporována do Oftelu.

Dva základní dokumenty, z nichž vychází vysílání veřejné služby, jsou Královská charta BBC (*Royal Charter BBC*) a Dohoda (*Agreement*). U obou dokumentů reprezentuje stát Ministerstvo pro kulturu, média a sport, i když Chartu oficiálně vydává královna.

Charta (*Royal Charter BBC*) je ustavujícím dokumentem BBC, který definuje účel zřízení této instituce a pravidla její činnosti. Charta se vydává na období 12 let, platnost současné Charty BBC skončí 31. prosince 2006.¹¹ Charta stanovuje i řídicí orgán BBC – dvanáctičlennou Radu guvernérů, jejíž členové mají základní funkční období 5 let, mohou být zvoleni vícekrát.

Guvernéry podle znění Charty BBC jmenuje královna, činí tak ale na základě doporučení vlády, která nominace projedná a dohodne s opozicí. Charta stanovuje, že v Radě guvernérů musí být přítomni guvernéri reprezentující Skotsko, Wales a severní Irsko, jednoho guvernéra může navrhnout výkonný ředitel BBC. Charta předpokládá vytvoření řady institucí s hlasem poradním, mezi něž patří např. Národní výbory Skotska, Walesu a severního Irsku. Charta dává právo BBC vybírat poplatky (licence fee) podle telegrafního zákona z roku 1949 (*Wireless Telegraphy Act*).

Dohoda (*Agreement*) je smlouvou mezi státem a BBC typu licence k vysílání, v níž BBC dostává od státu vysílací kmitočty, právo na finanční zdroje z poplatku, a zároveň určuje, jaké služby má BBC poskytovat. Tato „státní zakázka“ ukládá BBC vysílat dva televizní a pět rozhlasových univerzálně dostupných programů. Jejich obsah je definován v obecnějších kategoriích programových typů.¹²

¹¹ Viz <http://www.bbc.co.uk/info/policies/charter/pdf/charter.pdf>

¹² Článek 2.2. Dohody z roku 1996 od BBC žádá:

„a) Dva televizní programy dostupné v celé VB, které mohou obsahovat regionální variant,
b) Pět celostátních rozhlasových programů dostupných v celé VB

Kromě jiného Dohoda ukládá BBC povinnost informovat o činnosti parlamentu a řeší různé vzájemné platby mezi BBC a státem, který přispívá BBC například na provoz její světové služby World Service. Dohoda vstupuje v platnost po schválení Dolní sněmovnou¹³.

2.1.4. Financování televizního vysílání

Povinnost platit tzv. *licence fee*, licenční poplatek, za účelem financování vysílání veřejné služby vyplývá ze zákona roku 1949 a je zmíněna i v dalších právních normách (Broadcasting Act). Poplatek platí každý vlastník televizního přijímače, zvláštní rozhlasový poplatek se neplatí. Poplatek je celoroční, ale je možné ho platit ve splátkách s pětilibrovou přírážkou. Výši poplatku stanovuje Ministerstvo pro kulturu, média a sport, tedy vláda.

Poplatek v roce 2004 činil 116 liber ročně pro barevný televizor a 38,50 liber ročně pro televizor černobílý (v roce 2002 byly sazby 109/36,50). Třetí sazbou je tzv. koncesionářská sazba 5 liber ročně, o kterou mohou požádat domovy důchodců, ubytovny a veřejná zařízení pro postižené lidi. Lidé starší 75 let jsou od poplatku osvobozeni, ale za tyto osoby získává BBC náhradní platby (370 milionů liber) od Ministerstva práce a důchodů (*Department for Work and Pensions*).

Odpovědnost za výběr poplatku má samotná BBC, která výběrem pověřila společnost TV Licensing se sídlem v Bristolu. Ve zdejší centrále pracuje asi 1200 lidí, dalších 500 úředníků a inspektorů je zaměstnáno v regionech. TV Licensing zpracovává administrativu žádostí a plateb, udržuje databázi plátců, zasílá upomínky a provádí šetření.

Jak z dostupných materiálů vyplývá, inspektoři navštěvují domácnosti, u nichž je důvodné podezření, že vlastní televizor a neplatí licenční poplatek¹⁴. Inspektoři se musí prokazovat legitimacemi, existuje hot-line pro prověření jejich totožnosti. Jestliže inspektor získá důvodné podezření, že někdo svůj televizor nepřihlásil, má právo požádat dotyčného o rozhovor, který se rovná svědecké výpovědi podle *Police and Criminal Evidence Act 1984*. Nedojde-li k vyřešení případu, Licensing TV může podle okolností případu podat žalobu.

Poplatek tvoří pouze část celkových příjmů BBC (v účetním roce 2002-2003 z celkového příjmu 3,532 milionů liber zajistily poplatky příjem 2,681 milionů liber). Zbývající příjmy tvoří vládní grant na vysílání World Service (201 milionů liber) a příjmy z komerční

c) *dodatečné rozhlasové programy pro Skotsko, Severní Irsko a Wales*

d) *plus další lokální rozhlasové programy, o jejichž minimálním a maximálním počtu se BBC může dohodnout se státem. "*

Obsahové povinnosti BBC v dohodě řeší článek 3.2. v obecných formulacích:

„a) poskytovat veřejnou službu šířením informací, vzdělávání a zábavy;

b) stimulovat, podporovat a odrážet v dramatických pořadech, komediích, v hudební a audiovizuálním užitém umění rozmanitost kulturních aktivit ve Spojeném království;

c) obsahovat souhrnné, spolehlivé a nestranné zpravodajství a aktuální publicistiku o událostech ve Spojeném království a ve světě tak, aby podporovaly poctivou a informovanou debatu na místních, regionálních a celostátních úrovních;

d) poskytovat široké pokrytí sportovních a jiných oddechových zájmů;

e) obsahovat pořady vzdělávacího charakteru (včetně pořadů o speciálních faktografických, náboženských a sociálních problémech, jakož i formálně vzdělávací a prakticky výukové pořady);

f) obsahovat kvalitní původní pořady pro děti a mládež;

g) obsahovat pořady, které reflektují životy a zájmy jak místního tak celostátního publika;

h) zařazovat přiměřený podíl a rozsah pořadů pro celostátní publikum, které budou vyrobeny v Severním Irsku, Skotsku, Walesu a v anglických regionech mimo Londýn a jihovýchod Anglie. "

Text Dohody z roku 1996. Viz: <<http://www.bbc.co.uk/info/policies/charter/pdf/agreement.pdf>>

¹³ Debata o budoucnosti BBC viz <http://www.bbccharterreview.org.uk/pc_index.html>

¹⁴ Webová stránka <<http://www.tv-1.co.uk/penalties/detection.html>> popisuje metody zjišťování prostřednictvím měřících vozů a přístrojů, jakož i historiky z práce inspektorů.

činnosti, kterou vykonává dceřiná společnost **BBC Worldwide**. Největší část příjmů BBC Worldwide pochází z publikační činnosti, prodeje časopisů, knih, jazykových kurzů, zvukových i obrazových kazet. Dalším důležitým zdrojem příjmů BBC Worldwide je prodej pořadů BBC do zahraničí a inkaso za poskytování programů BBC satelitním a kabelovým distributorům. Zbytek tvoří příjmy za poskytování nejrůznějších služeb. Komerční činnost je BBC umožněna za předpokladu, že je přísně institucionálně i účetně oddělena od poskytování veřejné služby v domácím prostředí.¹⁵

2.2. Spolková republika Německo

2.2.1. Stručná historie

Složitost vysílacího systému v Německu se odvíjí od skutečnosti, že SRN je federací 16 spolkových zemí, kterým podle německé Ústavy přísluší kompetence v kulturních otázkách, mezi něž patří též rozhlasové a televizní vysílání. Každá spolková země má tudíž svůj vlastní „vysílací“ zákon, existuje tu více regionálních veřejnoprávních vysílatelů, které jsou zřízeny buď jednotlivými spolkovými zeměmi nebo aliancí několika menších spolkových zemí.¹⁶ Federální spolupráce spolkových zemí je zajišťována tzv. státními smlouvami (Staatsvertrag).

Rozhlasová a televizní organizace ARD (*Arbeitsgemeinschaft der Deutschen Rundfunkanstalten* - pracovní společenství vysílacích organizací), zřízená státní smlouvou spolkových zemí vysílá televizní program celostátně od roku 1954. Zatímco ARD je dnes federací devíti zemských veřejnoprávních rozhlasů a televizí, ZDF (*Zweites Deutsches Fernsehen*) se sídlem v Mainzu je samostatnou, výhradně televizní centralizovanou organizací, která od roku 1963 vysílá druhý celostátní program. Vedle veřejnoprávních programů ARD a ZDF zahájily některé stanice ARD již v 60. letech regionální vysílání, které se stalo třetími terestrickými programy ARD3.

První německá komerční stanice RTL-plus začala vysílat přes hranice z Lucemburska v roce 1984, další komerční televize pronikaly do Německa prostřednictvím satelitu a kabelu. SRN akceptovala terestrické komerční vysílání státní smlouvou v roce 1987, od té doby mají komerční televize přístup i ke zbytkovým terestrickým frekvencím.

Televize bývalé NDR byla po sjednocení Německa v roce 1990 rozpuštěna a pět nových spolkových zemí na území východního Německa si zřídilo vlastní veřejnoprávní rozhlasové a televizní organizace, které vstoupily do ARD.

¹⁵ Data vybrána z Výroční zprávy 2002-03. Viz: <http://www.bbc.co.uk/info/report2002/>

¹⁶ členské organizace ARD v roce 2003 (Arbeitsgemeinschaft der Rundfunkanstalten Deutschland):

R a TV organizace	spolková země	sídlo
BR – Bayerischer Rundfunk	Bavorsko	Mnichov
HR Hessischer Rundfunk	Hesensko	Frankfurt
MDR Mitteldeutscher Rundfunk	Sasko, Sasko-Anhaltsko, Durynsko	Lipsko
NDR Norddeutscher Rundfunk	Šlesvicko-Holštýnsko, Dolní Sasko, Hamburk, Meklenbursko-západní Pomořansko	Hamburk
RB Radio Bremen	Brémy	Brémy
RBB Rundfunk Berlin-Brandenburg	Berlín, Braniborsko	Berlín
SR Saarländischer Rundfunk	Sársko	Saarbrücken
SWR Südwestrundfunk	Bádensko-Württembersko, Porýní-Falc	Stuttgart
WDR Westdeutscher Rundfunk	Sev.Porýní-Vestfálsko	Kolín n. R.

2.2.2. Struktura duálního systému vysílání

Jestliže téměř 90 procent obyvatel SRN dnes přijímá televizní signál prostřednictvím kabelových rozvodů nebo ze satelitů, které nabízejí desítky nekódovaných programů, pak komparativní výhoda umístění programu na limitovaných terestrických frekvencích nemá již tak velký význam, stejně jako dělení programů na celoplošné a lokální či regionální, neboť regionální programy šířené satelitem se stávají programy celostátními.

Stoprocentní pokrytí terestrickými frekvencemi mají veřejnoprávní stanice **ARD** a **ZDF**. Trojice nejsledovanějších komerčních programů je rovněž vysílána terestricky, ovšem s omezeným dosahem: **RTL** (70% populace), **SAT1** (63%), **ProSieben** (30%).

Veřejnoprávní vysílatelé dnes vysílají více než 15 televizních programů. Kromě prvního programu ARD a druhého programu ZDF je to osm regionálních třetích programů, dětský kanál **KiKa**, zpravodajský a parlamentní **Phoenix**, kulturní program **ARTE**, satelitní koprodukční kanál **3SAT** (společně s ORF a SRG). Kromě toho ARD i ZDF již v předstihu nabízejí další programy do digitálních multiplexů (např. EinsExtra, EinsMuxX, ZDF Theaterkanal).

V nabídce jsou dále desítky komerčních plnoformátových i tematicky specializovaných programů, z nichž nejméně 15 rovněž není kódováno a jsou k dispozici v základních nabídkách kabelu a satelitu.

Veřejnoprávní sektor si uchovává 42procentní podíl na publiku ve složení ARD1 – 14,6%, ZDF – 13,8%, ARD3 (osm programů) – 14,1%. O zbytek se dělí komerční sektor, v němž dominují tři plnoformátové programy RTL -15,0% (nejsledovanější německý program), SAT1 – 10,4%, a Pro Sieben – 6,9%.¹⁷

2.2.3. Právní úprava vysílání – regulační orgány

Skutečnost, že téměř každá ze šestnácti spolkových zemí má svůj zákon o provozování R a TV vysílání, a že tu kromě střešových organizací ARD a ZDF existuje devět veřejnoprávních vysílatelů zřízených zvláštními zákony, znepřehledňuje celkovou situaci, kterou na druhé straně zjednodušují státní smlouvy, platné pro celou SRN.

Základním vysílacím zákonem je tudíž Státní smlouva o vysílání (Rundfunkstaatsvertrag)¹⁸ přijatá v roce sjednocení Německa 1991. Kromě toho existují zvláštní státní smlouvy zakládající ARD, ZDF, státní smlouvy o poplatku (Rundfunkgebührenstaatsvertrag) apod.

Státní smlouva o vysílání určuje rámcová pravidla pro organizování veřejnoprávního i soukromého vysílání, pro udělování licencí, stanovuje základní obsahové standardy (právo na odpověď, zajištění názorové plurality, reklama, teleshopping), detaily si však řeší spolkové země ve svých vlastních právních předpisech,¹⁹ kterými si zřizuje „vysílací rady“ (Landesmedienanstalten), jež vykonávají státní správu v oblasti vysílání.

Detaily složení a pravomocí těchto „vysílacích rad“ se případ od případu liší. Většinou se tyto regulační orgány sestávají ze **tří složek**. Je to **širší shromáždění** zástupců veřejnosti (Versammlung, Medienkommission ve složení 25-40 lidí), dále **užší grémium** mediálních odborníků (Medienrat, Verwaltungsrat, ve složení 4-9 lidí) a **předseda** řídicí úřad (Direktor,

¹⁷ Údaje za rok 2003 pro kategorii 14+, dle AGF/GfK.

¹⁸ Úplné znění ve formátu pdf viz <http://www.alm.de/bibliothek/download/RSTV_JMStV.pdf>

¹⁹ Pouze spolkové země Berlín a Braniborsko mají společný vysílací zákon, takže kromě střešové státní smlouvy v SRN existuje 15 zákonů o R a TV vysílání.

Geschäftsführer). Větší část činnosti regulátora spočívá na úřadu, jehož šéf se ve větší či menší míře radí se širšími grémii, jejichž pravomoce jsou různé.

V některých spolkových zemích zástupci veřejnosti v konečné fázi schvalují udělování či rušení licencí (Hesensko), jinde pouze kontrolují vysílané programy a dávají podněty mediální radě a vedoucímu úřadu, o jejichž nominaci spolurozhodují (Sasko). Pouze předseda či vedoucí úřadu je placen, účast v dalších grémiích je bezplatná, případně s nároky na vyplácení diet. Do širších i užších grémií bývají menšinově zapojeni zástupci volení parlamentem, v Sasku a Bavorsku má jednoho zástupce v širším grémiu i zemská vláda. (Pro ilustraci některých detailů byla zpracována příloha 3.2. Regulační orgány R a TV vysílání ve spolkových zemích SRN) Jsou případy, kdy vysílací rada (v Hamburku) nemá širší shromáždění, sedmičlenné předsednictvo volí městská rada.

Organizace řízení a kontroly u deseti veřejnoprávních vysílatelů není již tak pestrá a rozmanitá co do složení řídicích orgánů, neboť každá zemská rozhlasová a televizní organizace, jakož i ZDF, mají v zásadě stejné uspořádání, založené na třech vrcholových orgánech. Jsou to: **vysílací rada** (Rundfunkrat, u ZDF Fernsehrat), **správní rada** (Verwaltungsrat) a **ředitel** (Intendant).

Vysílací rady jsou širší grémia, v nichž jsou zastoupeni reprezentanti společensky relevantních, zákonem normativně určených organizací v počtu 20 až 40 členů (největší počet má ZDF - 77 členů). V některých spolkových zemích mají právo vyslat do těchto rad po jednom zástupci i parlamentní frakce v zemských sněmech. Zvláštní příloha uvádí detaily o řídicích orgánech veřejnoprávních vysílatelů ze čtyř zemí, které jsou vybrány tak, aby reprezentovaly spolkové země s rozdílnou politickou tradicí: tradičně pravicovou (Bavorsko), levicovou (Severní Porýní Vestfálsko) a liberální (Berlín, Brémy).

Ve správních radách velikosti 5-9 lidí jsou už zastoupeny osobnosti, které mají zkušenosti s médií, většinou zvolení Rundfunkrat s menšinovou účastí (1-2) reprezentantů z řad zaměstnanců vysílatele. Jedině Bavorsko do šestičlenné správní rady zahrnuje také bezprostřední reprezentanty státu: jejími členy jsou kromě jiných předseda zemského sněmu a prezident Správního soudního dvora. (O detailech viz příloha 3.3. Řídicí a kontrolní orgány veřejnoprávních vysílatelů v SRN.)

Jak vysílací rady, tak správní rady, nejsou placenou funkcí, výjimky povoluje statut, jejich členové dostávají pouze náhradu ušlého zisku nebo diety.

Úkoly veřejné služby jsou formulovány jednak ve Státní smlouvě o vysílání, specifikovány v jednotlivých ustavujících zákonech, nejde tedy o průběžně obnovovanou smlouvu mezi státem a vysílatelem veřejné služby jako ve Velké Británii.

2.2.4. Financování televizního vysílání

Základem financování vysílání veřejné služby je rozhlasový a televizní poplatek (Rundfunkgebühr), který je konstruován jako platba za vlastnictví rozhlasového nebo televizního přijímače. tzv. základní poplatek (jen za rozhlasový přijímač) tvoří 5,32 euro, televizní poplatek 10,83 euro. Protože však neexistuje zvláštní sazba pouze za televizní přijímač bez rozhlasového přijímače, každý majitel televizoru platí 16,15 euro měsíčně.

Výběr provádí Centrála pro výběr poplatku, jejímiž zakladateli jsou ARD a ZDF: Gebühreneinzugszentrale GEZ. Podle výroční zprávy za rok 2002²⁰ má GEZ 835 stálých zaměstnanců a asi 100 externistů. Vybrané poplatky se přidělují podle rozdělovníku

²⁰ Viz Geschäftsbericht GEZ <<http://www.gez.de/infoszurgez.html>>

stanoveného zákonem mezi jednotlivé vysílatele veřejné služby (ZDF dostává asi třetinu), část výnosu poplatků dostávají také regulátoři, kteří z nich mohou podporovat neziskové projekty.

Stanice ARD i ZDF mají smíšené financování, část nákladů hradí výnosy z reklam. Dle zákona smí ARD (jen na prvním programu) a ZDF vysílat reklamu v pracovních dnech a to do 20.00 hodin. Limit je stanoven na průměrných 20 minut reklamy denně (1,4 % 24hodinového vysílání), v jedné hodině je však možné vysílat až 12 minut reklam. Výnosy z reklam klesají, dnes v ARD tvoří méně než 3 % příjmů²¹, nicméně v kategorii „jiné příjmy“ (sponzoring, služby, licence, prodej pořadů apod.) je stále 17%, takže poplatky kryjí výdaje ARD z 80%.

ZDF, která díky celostátnímu pokrytí kdysi získávala až 40 procent svých nákladů z reklamy, dnes kryje své náklady z 12 % příjmy z reklamy a z 8% „jinými výnosy“.²²

O výši poplatku rozhodují premiéři spolkových zemí formou novelizace Státní smlouvy o vysílání. Řídí se však expertízou zvláštní 16tičlenné komise, do které každá spolková země dodá jednoho experta přes média, účetnictví a audit (Kommission zur Ermittlung des Finanzbedarfs der Rundfunkanstalten KEF). Tato komise letos v lednu zveřejnila své doporučení, že poplatek by se měl od roku 2005 zvýšit asi o 1 euro.²³ O změně není v době odevzdání této zprávy stále rozhodnuto.

2.3. Francie

2.3.1. Stručná historie

Francouzský rozhlas a televize byly odstátněny teprve v roce 1959, staly se „veřejným podnikem“, do jehož řízení stát i nadále intervenoval. Francouzská veřejnoprávní televize postupně rozvinula tři programy Télévision Française 1 (**TF1**), Antenne 2 (**A2**) a vysílání dvanácti regionálních studií France Région 3 (**FR3**). První komerční televizní program vznikl jako placená terestrická televize kanálu Canal plus (**C+**) v roce 1984. O dva roky později byly vydány licence na pátý a šestý terestrický program **La Cinq** a **TV-6**.

Pravicová Chiracova vláda, která zvítězila ve volbách 1986, se rozhodla zprivatizovat první veřejnoprávní program, takže TF1 se stal komerční televizí, veřejnoprávní zůstaly jen A2 a FR3. TF1 okamžitě získala dominantní postavení, také na trhu reklamy, což vedlo ke krachu komerčního programu La Cinq, jehož majitelé vrátili licenci 1992. Do roku 1994 se na těchto frekvencích vysílalo regionální vysílání a také kulturní kanál **La Sept**, původně určený pro satelit. Od roku 1994 se pod názvem La Cinqième tento pátý kanál stal třetím programem veřejnoprávní televize.

2.3.2. Struktura duálního systému vysílání

Obsazení šesti celostátních terestrických kanálů je v současnosti následující (v závorkách podíl na publiku v prvním pololetí 2003):

TF1 – program komerční televize	(31,4%)
France2 – veřejnoprávní program	(20,5%)

²¹ Viz Ročenka ARD <http://www.ard.de/intern/download/jahrbuch2003/rundfunkfinanzen_2002.pdf>

²² Viz informace ZDF <<http://www.zdf.de/ZDFde/inhalt/22/0,1872,2007510,00.html>>

²³ Se zněním zprávy je možné se seznámit na adrese <<http://www.kef-online.de/>>

France3 – veřejnoprávní program (regiony)	(16,4%)
Canal+ - komerční placený program pay-tv	(3,6%)
La Cinquième – veřejnoprávní program	(3%)
M6 – program komerční televize	(12,5%).

Francie patří mezi země, ve které převažuje terestrický příjem televize, připojených kabelových domácností je přibližně 13%, digitální satelitní televizi, kterou ve Francii provozují dvě platformy Canal Satellite a TPS, si předplácí 14% domácností. Placený program Canal+, který je šířen terestricky a potřebuje dekódér, přijímá 20% domácností, zvláště kvůli sportovním přenosům a premiérovým filmům, které v ostatních neplacených programech nejsou.

Ze statistik vyplývá, že veřejnoprávní televize má asi 40procentní podíl na publiku, nejsilnějším programem však zůstává komerční TF1. Kromě uvedených plnoformátových programů existují v kabelové a satelitní nabídce desítky tematických, specializovaných programů.

Veřejnoprávní sektor se neomezuje na výše uvedené tři terestrické programy, jeho součástí je také rozhlasové a televizní vysílání pro bývalé francouzské kolonie institucí Réseau France Outre-mer. Veřejnoprávní programy se též podílejí na satelitním frankofonním kanálu **TV-5**.

2.3.3. Právní úprava vysílání – regulační orgány

Zákon „o svobodě komunikací“ („Loi Léotard“ 86-1067) z roku 1986 je základem mediální legislativy, vytvářející právní rámec jak pro soukromé vysílání, tak pro vysílání veřejné služby²⁴.

Hlavním regulačním orgánem je Nejvyšší audiovizuální rada **CSA** (Le Conseil supérieur de l'audiovisuel), která má devět členů, z nichž tři jmenuje dolní komora parlamentu Národní shromáždění, tři jmenuje horní komora parlamentu Senát a tři členy jmenuje prezident na období šesti let, přičemž po dvou letech se třetina členů obnovuje. (Podobný princip složení regulátora a jeho varianty přejaly postkomunistické státy jako Polsko, Rumunsku, též Československo). Včetně zaměstnanců v regionech má CSA 270 zaměstnanců.

Vysílací zákon byl několikrát novelizován, jeho poslední podstatná novelizace pochází z roku 2000, která nově upravuje také postavení veřejnoprávních institucí.

Tyto jsou organizovány jako samostatné společnosti plné vlastněné státem, pro něž platí běžné předpisy jako pro společnosti s ručením omezeným s výjimkami, které stanovuje vládní dekret. Stát je zakladatelem čtyř společností:

- **France Télévision**, v jejímž rámci existují tři samostatné dceřinné společnosti France2, France3 a La Cinquième
- **Réseau France Outre-mer**, pro R a TV vysílání do zahraničních departementů
- **Radio France**, pro rozhlasové vysílání
- **Radio France Internationale**, pro rozhlasové vysílání do zahraničí.

Součástí veřejného sektoru jsou také státem vlastněné společnosti **ARTE-France**, a **Institut national de l'audiovisuel** (což jest archivní a badatelské pracoviště podobné českému Národnímu filmovému archivu, kdyby tento byl odpovědný i za archivaci televizní tvorby).

²⁴ Originální znění viz <<http://www.legifrance.gouv.fr/texteconsolide/PCEAJ.htm>>

Novinkou od roku 2000 je ustanovení zákona, které předpokládá, že stát bude s těmito společnostmi pravidelně uzavírat dohody na tři až pět let o cílech a prostředcích (*contrats d'objectifs et de moyens*), ve kterých budou tyto společnosti úkolovány a bude jim sděleno, jak jejich činnost bude financována. První taková dohoda s France Télévision byla uzavřena na léta 2001-2005. Dohodu musí schválit správní rada dané instituce, konkrétní obsah těchto smluv je vyhlášen ve vládních dekretech.²⁵

France Télévision má dvanáctičlennou správní radu jmenovanou na pět let, z nichž:

- dva členy jmenuje dolní a horní komora francouzského parlamentu,
- čtyři členové jsou reprezentanty státu,
- čtyři členy s mediální kvalifikací jmenuje regulátor Nejvyšší audiovizuální rada CSA,
- dva členové jsou voleni ze zaměstnanců France Télévision dle zvláštního zákona o veřejných podnicích 83-675.

Ředitele France Télévision volí na pět let většinou hlasů CSA.

Ředitele jednotlivých programů France2, France3 a La Cinqième schvalují na návrh ředitele France Télévision správní rady těchto dceřinných společností.

Předseda správní rady France Télévision je zároveň předsedou těchto tří správních rad, jejichž členové jsou voleni na pět let ve složení:

- dva členové jmenovaní dolní a horní komorou francouzského parlamentu,
- dva reprezentanti státu, z nichž jeden je zároveň členem správní rady France Télévision,
- jeden člen s mediální kvalifikací jmenovaný CSA, který je zároveň členem správní rady France Télévision,
- dva členové zvolení z řad zaměstnanců příslušné instituce.

Zvláštností je dvacetičlenná programová rada France Télévision, která je losována z plátců televizního poplatku, a která se má dvakrát ročně vyjádřit k televiznímu programu.

Z uvedených údajů vyplývá, že vysílání veřejné služby je těsněji spojeno s exekutivou než s parlamentem, přičemž žádná z těchto státních mocí není majorizována.

2.3.4. Financování televizního vysílání

Základem financování rozhlasu a televize veřejné služby je tzv. audiovizuální poplatek, *la redevance audiovisuelle*, který činí 116,5 € ročně ve Francii a 74,31 € v zámořských departementech Francie. Lidé starší 65 let jsou od poplatku osvobozeni, neexistuje zvláštní poplatek pro rozhlas.

Výše poplatku je stanovena zákonem, výběr poplatku provádí **Services de la redevance de l'audiovisuelle** - instituce francouzského Ministerstva financí, hospodářství a průmyslu pro výběr poplatků. V roce 2002 zaměstnávala 1426 stálých zaměstnanců. Rozdělování vybraného poplatku do jednotlivých institucí vysílání veřejné služby je řešeno zákonem o státním rozpočtu.

²⁵ Článek 53 zákona obsah těchto smluv formuluje jen v obecných termínech: „dohody stanovují především s ohledem na veřejný zájem a poslání veřejné služby definované v článku 43:

- rozvojové priority a závazky v zájmu rozvíjením rozmanitosti a tvůrčích inovací,
- odhadované náklady na tuto činnost pro každý rok a kvantitativní a kvalitativní ukazatele dosahovaných výsledků,
- objem veřejných zdrojů v rozpočtu, kterých bude zapotřebí pro dosažení stanovených cílů,
- objem očekávaných čistých příjmů, především z reklamy a sponzoringu,
- ekonomickou rozvahu poskytovaných služeb ve vztahu k jejich nákladovosti.

Veřejnoprávní rozhlas a televize mají smíšené financování, tj. část jejich příjmů tvoří výnosy z reklamy, sponzoringu a poskytovaných služeb. Povolený limit reklamy pro programy France2 a France3 je 10%, tj. v průměru 6 minut za hodinu, zatímco kulturní kanál La Cinquième smí vysílat jen v průměru 4 minuty za hodinu, což činí 6,6% vysílacího času. Povolený limit reklamy vysílané v jedné hodině byl veřejnoprávní televizi letos snížen z 10 na 8 minut.

Podíl reklamy a sponzoringu na financování tří terestrických programů France Télévision činí 31%, poplatky hradí 64%, zbylých 5% reprezentují jiné příjmy.²⁶

Právě proto, že Francie povoluje veřejnoprávní televizi vysílání reklam, je televizní poplatek 116,5 € relativně nízký, zvláště ve srovnání s poplatky v Německu (194 €) nebo ve Skandinávii (Dánsko 275 €).

2.4. Itálie

2.4.1. Stručná historie

Vysílání rozhlasu a televize probíhalo pod přímou kontrolou státu až do roku 1975, kdy Radiotelevisione Italie RAI dostala veřejnoprávní charakter a byla svěřena do péče parlamentu. RAI své televizní vysílání postupně rozšířila vysíláním druhého (1961) a třetího (1979) programu.

Rozhodnutí ústavního soudu z roku 1976 vytvořilo právní prostor pro lokální soukromé vysílání, které však nesmělo být telekomunikačně propojeno do sítí. Podrobnosti měl řešit nový zákon, který se však podařilo přijmout až v srpnu 1990. V mezidobí těchto patnácti let se soukromé vysílání vyvíjelo živelně. Desítky lokálních stanic vzniklých na konci 70. let se v 80. letech majetkově i programově (prostřednictvím synchronně vysílaného programu z kazet) propojily do celostátních sítí, z nichž tři – Canale 5, Italia 1, Rete 4, ovládl podnikatel Silvio Berlusconi.

V RAI, jejíž správní radu kontroloval přímo parlament, docházelo k rozdělení politického vlivu jednotlivých politických seskupení v rámci vysílaných programů. Podle systému tzv. *lottizzazione* křesťanští demokraté kontrolovali RAI1, socialisté RAI2, a v regionálním programu RAI3 měli silné místo komunisté. Krize, která v RAI nazrávala v průběhu osmdesátých let, propukla v roce 1992, kdy v Itálii dochází v rámci nové politiky „čisté ruce“ ke změně poměrů a rozpadá se dlouhá léta existující systém partokracie, který na jedné straně RAI ovládal, na druhé straně byl tolerantní k jejímu hospodaření.

V té době byla RAI stranicky byrokratizována a také silně zadlužena tím, jak se snažila bez ohledu na náklady čelit konkurenci soukromého vysílání. V devadesátých letech došlo k restrukturalizaci RAI v roce 1993 a také k přijetí nového vysílacího zákona v červenci 1997, jenž reorganizoval regulační orgány vysílání. V současné době je procesu schvalování nový zákon o vysílání, který kromě jiného má vytvořit nový právní rámec pro televizi v novém digitálním prostředí.

2.4.2. Struktura duálního systému vysílání

²⁶ Zpracováno z výroční zprávy CSA za rok 2002, zveřejněné na adrese <www.csa.fr>, přičemž podíl poplatku, reklamy a jiných příjmů činí u France2 59/37/4, u France3 69/25/6 a u La Cinquième 85/13/2.

Větší část italského televizního publika přijímá programy z terestrického vysílání, které ovládají dva vysílatelé, každý se třemi celostátně šířenými programy – veřejnoprávní RAI a Berlusconiho společnost Mediaset.

V součtu tří veřejnoprávních programů **RAI Uno** (23,8%), **RAI Due** (12,3%) a **RAI Tre** (regionální) (9,5%) celkový podíl na publiku 45,6 % veřejnoprávní televize je mírně větší, než podíl na publiku hlavního konkurenta, tří Berlusconiho komerčních programů **Canale 5**, **Italia 1** a **Rete 4**, které v roce 2003 dosáhly průměrný podíl na publiku 43,9 %. Na všechny ostatní terestrické i kabelové televizní programy tak připadá 11,5 % podílu na diváckém trhu. Berlusconiho Canale 5 je však nejsledovanějším italským televizním programem (podíl v roce 2002 - 24,2 %) a informace Mediasetu zdůrazňují, že jeho programy jsou ve večerních časech prime time sledovanější, než programy RAI.²⁷

Celostátně terestricky vysílají dále komerční plnoformátová **La7** (2,1 %) a hudební **All Music** a teleshoppingový kanál **Telemarket** s okrajovou sledovaností.

Kromě tří terestrických programů připravuje RAI ještě další programy pro kabelové a satelitní vysílání. Jsou to především zpravodajský **RAI News 24**, vzdělávací **RAI Edu**, sportovní **RAI Sport**, satelitní **RAI International** pro italskou diasporu v USA a **RAI Med** pro země v prostoru Středozemního moře. Další varianty programů RAI (např. Raisat Cinema World, Raisat Extra, Raisat Gambero Rosso, Raisat Premium, Raisat Ragazzi) vznikají pro digitální satelit. RAI zde rovněž nabízí dva parlamentní kanály pro přenosy z obou komor italského parlamentu.

Zatímco placená kabelová televize v zemi téměř neexistuje²⁸, multikanálovou nabídku zajišťují digitální satelity, které přijímá asi 13% domácností. Kromě veřejnoprávní satelitní nabídky **RAISat** existuje digitální satelitní platforma **Sky Italia**, kterou provozuje italský soukromý kapitál ve spolupráci s Murdochovou News International. Počet abonentů placené satelitní televize roste díky tomu, že se na ni přestěhovaly z neplacené nabídky sportovní fotbalové přenosy.

2.4.3. Právní úprava vysílání – regulační orgány

Celkovou regulaci vysílání řeší zákon č. 249 z roku 1997. Veřejnoprávní televize RAI pracuje na základě zákona z roku 1975, který byl později často pozměňován a novelizován. Na rozdíl od Francie, kde je právní rámec vysílání veřejné služby zakomponován do celkového vysílacího zákona, v Itálii je tato legislativa od vysílacího zákona oddělena.

Itálie v roce 1997 přistoupila na americký, dnes již také britský model společného regulátora pro telekomunikace a vysílání. V čele „Autority pro ochranu komunikací“ (*Autorità per le Garanzie nelle Comunicazioni*) stojí předseda a osm komisařů. Komisaři jsou po čtyřech rozděleni do dvou komisí, z nichž jedna odpovídá za sítě a druhá za služby a produkty. Do služeb je zahrnuto i vysílání, pro něž Autorita uděluje licence, stanovuje standardy, monitoruje ho a může mu udělovat pokuty pro porušení zákona.

Komisaře do funkcí dosazuje po čtyřech Poslanecká sněmovna a Senát. Volba probíhá tím způsobem, že každý z poslanců a senátorů má právo navrhnout jednoho kandidáta pro

²⁷ Společnost Auditel zveřejňuje pouze denní a týdenní výsledky sledovanosti rozpočtené na jednotlivé časové úseky dne. Výše uvedené celkové průměry získány z výroční zprávy Mediaset (<www.borsaitalia.it/media/borsa/db/pdf/2599.pdf>) a z tiskové zprávy reklamní agentury RAI Sipra (<www.sipra.it/tv/ascolti/2004/audnews3_anno2004.pdf>)

²⁸ Ročenka *Television* (European Key Facts), vydávaná skupinou RTL a IP, udává, že v Itálii bylo v roce 2001 připojeno na kabel jen 0,2% všech domácností.

každou ze dvou komisí. Komisaři s největším počtem hlasů postupují. Předsedu regulační Autority jmenuje prezident republiky na základě návrhu předloženého předsedou vlády a konzultovaného s Ministerstvem komunikací.

Vysílatel veřejné služby RAI je zákonem z 90. let definován jako „společnost národního zájmu“ (*società di interesse nazionale*), jež má charakter akciové společnosti kontrolované státem. Podle zákona z roku 1975 je dohlížecím orgánem pro RAI parlamentní komise složená rovným dílem z poslanců a senátorů (dnes 40 členů)²⁹.

Po špatných zkušenostech z osmdesátých let, kdy parlamentní komise bezprostředně ovlivňovala činnost a personální politiku RAI, a kdy správní rada RAI a vedoucí funkce byly obsazovány podle stranického klíče zasloužilými straníky, zákon z roku 1993 omezil správní radu RAI na pět členů, a jejich jmenování odejmul od parlamentní komise a státního podniku IRI, který je 99,55% akcionářem RAI³⁰.

Od roku 1994 je pětičlenná správní rada vybírána na osobnostním základě a jmenována dvěma předsedy obou komor parlamentu. Takto vybraná správní rada se odpovídá pouze předsedům Poslanecké sněmovny a Senátu, nicméně parlamentní komise má šanci její členy odvolat, pokud k tomu v komisi získá dvouřetinovou většinu. Od roku 1997 má správní rada informační povinnosti nejen k parlamentní komisi, ale také k novému regulátorovi.

Generálního ředitele RAI jmenuje správní rada po dohodě se „shromáždění vlastníka“, tj. státní společnosti IRI. Celkově lze říci, že veřejnoprávní RAI i nadále zůstává pod kontrolou parlamentu, i když parlamentní komise již nemá pravomoci ovlivňovat správní radu jako dříve a politické strany jsou na rozdíl od minulosti zdrženlivější. Parlamentní komise i nadále zřizuje některé stále podkomise, z nichž například jedna zkoumá dle zákona, zda RAI umožnila přístup do vysílání společensky relevantním skupinám.

Zmapovat legislativu související s RAI není jednoduché z toho důvodu, že některá opatření z minulosti byla řešena vládními a prezidentskými dekrety, a některá opatření vyplývají z dohody politických stran.

V roce 1994 po oddlužení a reorganizaci RAI došlo k politické dohodě zakotvené do prezidentského dekretu o tom, že stát a RAI budou uzavírat každé tři roky smlouvy o poskytnutých službách. V současnosti je v platnosti smlouva mezi Ministerstvem komunikací a RAI na období 2003-2005³¹.

Koncem 90. let byla RAI reorganizována a rozdělena do pěti relativně samostatných operativních celků. Jeden odpovídá za přípravu prvních dvou programů RAI1, RAI2. Druhý je vyčleněn pro regionální třetí programy RAI3, třetí „Radiophonia“ odpovídá za rozhlas. Zbylé dva organizační celky se specializují na televizní produkci pořadů a na přenosy a distribuci signálu. Kromě toho RAI vlastní nebo spolupracuje s dalšími servisními společnostmi (prodej reklamy, marketing pořadů, obsluha satelitů apod.).

2.4.4. Financování televizního vysílání

Financování RAI je vícedrožové, základem je rozhlasový a televizní poplatek, který patří v západní Evropě k těm nižším. Pro rok 2004 byl stanoven ve výši 97,10 € včetně daně a poštovního. Poplatek se platí ročně, čtvrtletně nebo kvartálně, přičemž kvartální platba přijde poplatníka o 6 € dráž.

²⁹ Detaily je možné zjistit na adrese <www.camera.it/_bicamerale/rai/home.htm>.

³⁰ Vlastníkem 0,45 % je SIAE, *Societa Italiana Autori et Editori*.

³¹ V anglickém znění na adrese <www.segretariatosociale.rai.it/INGLESE/regolamenti/contratto2003E.html>.

Poplatky vybírala dříve pošta, nyní to činí instituce Ufficio Registro Abbonamenti Radio e TV (U.R.A.R. - TV) se sídlem v Torinu, která má pověření dané dekretem Ministerstva financí, a která z hlediska hrazení nákladů na svůj provoz funguje jako jeden z produkčních útvarů RAI. Ze smlouvy mezi státem a RAI, která je nyní v platnosti, vyplývá, že výběr prochází přes Ministerstvo financí, které prostředky pro RAI uvolňuje čtvrtletně. Smlouva nevylučuje v případě potřeby dotování příspěvkem ze státního rozpočtu.

V pasáži smlouvy věnované financování RAI je obsažena inflační a nákladová formule, podle níž by se měly zvyšovat poplatky v případě pohybu některých z ukazatelů. O výši poplatku rozhoduje vláda dekretem Ministerstva komunikací na základě doporučení komise v níž jsou zástupci Ministerstva komunikací, Ministerstva financí a představitelé RAI.

Výnosy z poplatku kryjí náklady RAI asi z 55%, zbytek činí reklama a jiné výnosy. Z dostupných údajů nelze zjistit aktuální procento výnosů z čisté reklamy. V roce 2000 tvořilo inkaso za vysílání reklam 40% celkových příjmů, dnes je možná tento podíl nižší ve vztahu ke kategorii „jiné příjmy“, vzhledem k tomu, že jednotlivé divize RAI mají možnost prodávat své služby. RAI má povoleno vysílat 4% reklamy z celkového vysílacího času, který je počítán z celkové týdenní vysílací plochy, tj. umožňuje přesuny v jednotlivých dnech týdne. Regionální programy RAI3 reklamu nevysílají. V průběhu jedné hodiny smí RAI vysílat 12(+2)% reklamy, což jest 7(+1) minut. Dvouprocentní tolerance umožňuje zvýšit limit nad 8 minut, takže je možné do dané hodiny přesunout vysílací čas z ušetřené kvóty v jiných hodinách.

2.5. Polsko

2.5.1. Stručná historie

Ještě několik let po roce 1989 byla Telewizja Polska monopolní státní institucí, která vysílala tři programy, z nichž dva byly celostátní. Třetí programy měly lokální a regionální dosah a připravovala je místní studia.

Změnu přinesl až rok 1993, kdy vstoupil v platnost nový vysílací zákon, který umožňoval legální vznik soukromých stanic. Do doby, než v roce 1994 začalo první licencování rozhlasových a televizních stanic, Polsko zažilo několik let pirátského vysílání, též televizního, které do místních vysílačů dodával přes satelit program Polonia 1, financovaný italským podnikatelem Nicolo Grausem.

Další vývoj televizního vysílání ovlivnilo ustanovení zákona, podle něhož zahraniční kapitál u provozovatele rozhlasového a televizního vysílání nesměl přesáhnout 33 procent. Rovněž politická vůle přerozdělit frekvence ve prospěch soukromého vysílání nebyla příliš velká.

První licencovanou celoplošnou komerční televizí se v roce 1995 stal program Polsat, který již předtím vysílal ze satelitu polský podnikatel žijící v zahraničí Zygmunt Solorz. Tento program však nemohl konkurovat TVP ani svým laciným programem, ani celoplošným pokrytím území, takže TVP i nadále zůstávala dominantním vysílatelem.

Teprve v roce 2001, spolu s příchodem konkurence soukromých satelitních kanálů a dalších komerčních televizí (TVN, TV4), v nichž se pospojovaly původně regionální stanice, součet sledovanosti komerčních stanic srazil podíl TVP na publiku pod padesát procent. Nicméně poté, co TVP posílila svoje regionální vysílání třetích programů, v roce 2002 podíl na publiku jejích tří programů opět přesáhl 50 procent.

Specifikou Polska ve srovnání s ostatními postkomunistickými zeměmi je poměrně rozvinutá satelitní nabídka, kterou zajišťují dvě digitální platformy Cyfra+ a Polsat Cyfrowy. Tato nabídka vznikla jednak díky velikosti polského trhu, ale také díky tradici satelitního příjmu polských pirátských stanic v době, kdy TVP měla televizní monopol.

2.5.2. Struktura duálního systému vysílání

Vysílání veřejné služby reprezentují tři terestrické programy TVP: **TVP1** (podíl na publiku 26,5%), **TPV2** (20,6%) a **TVP3 Regionalna** (4,4%) a jeden satelitní program **TV Polonija** (1,5%) připravovaný pro Poláky v zahraničí. Zatímco první dva programy TVP mají celoplošné pokrytí území i obyvatel, dvanáct regionálních programů TV3 pokrývá jen 75% území a 82% obyvatel.

Nejsledovanější komerční televizi s podílem na publiku 18,5% je **Polsat**, na druhém místě stojí **TVN** (13,8%), dále následuje **TV4** (4%). Tyto tři komerční televize šíří svůj signál terestricky, s výjimkou Polsatu nemají celoplošné pokrytí, celostátně se dostávají k divákům přes satelit a kabel, jehož nejsledovanější stanicí je **TVN7(RTL7)** (2,2%). Zbývajících deset až jedenáct procent připadá na další polské kabelové a satelitní nebo zahraniční programy.³²

Počet předplatitelů satelitní digitální televize se odhaduje na jeden milión, z čehož 600 000 domácností si předplácí programy platformy **Cyfra+**, zatímco **Polsat Cyfrowy** má asi 350 000 abonentů.

V sektoru komerční televize dominují dvě polské a jedna zahraniční kapitálová skupina. U zrodu jedné z nich stál kapitál polského emigranta Zygmunta Solorze, k jeho skupině Polsat patří také program TV4. Skupina Polsat provozuje digitální satelitní televizi **Polsat Cyfrowy**, pro nějž připravuje další programy jako Polsat2 nebo Polsat Sport.

Druhá skupina ITI se rozvinula z reklamní agentury existující již před rokem 1989 a dnes je konglomerátem firem zabývajících se reklamou, vysíláním, produkcí a distribucí audiovizuální tvorby, jakož i počítačovým softwarem a internetem (portál Onet). Také ITI připravuje pro kabelové a satelitní vysílání další programy, z nichž nejznámější je zpravodajský **TVN 24**, dále jsou to TVN2 nebo TVN7.

Zahraněční kapitál se prosadil jedině do satelitního vysílání, které 33procentní licenční klauzule neomezuje. Digitální platforma **Cyfra+** je kapitálově podporována nadnárodní skupinou placené televize Canal+ (Vivendi) s kořeny ve Francii.

2.5.3. Právní úprava vysílání – regulační orgány

V platnosti je stále vysílací zákon z prosince 1992, od té doby vícekrát novelizovaný.³³ Přijetí nového vysílacího zákona významně zkomplikovala tzv. Rywinova aféra, která vznikla v roce 2002 a dnes je předmětem soudního vyšetřování.³⁴

Nejvyšším regulačním orgánem je Národní rada pro rozhlas a televizi **KRRiT** (*Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji*), která má po francouzském vzoru CSA devět členů,

³² Údaje o podílu na publiku převzaty z výroční zprávy polské Rady pro vysílání KRRiT <krrit.bip.ornak.pl/pl/bip/spraw_krrit/sprawozdania_2003>

³³ Ustawa z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji. Viz <www.krrit.gov.pl>

³⁴ Znamý filmový producent a podnikatel Lew Rywin nabízel vydavatelství Agora, že ovlivní přijetí vysílacího zákona tak, aby tiskový vydavatel mohl vstoupit do celoplošného televizního vysílání. Za tuto službu měl být poskytnut úplatek, který by směřoval do pokladny vládnoucí strany SLD. Šéfredaktor deníku Gazeta Wyborcza vydávaný Agorou, bývalý disident Adam Michnik, se s Rywinem setkal, nechal si nabídku zopakovat, nahrál ji na magnetofon a později zveřejnil. Následovalo parlamentní vyšetřování a také soud s Rywinem.

z nichž čtyři jmenuje dolní komora parlamentu Sejm, dva členy volí Senát a tři členy jmenuje prezident republiky. Funkční období je šest let, třetina členů se obměňuje po dvou letech, členové nemohou být zvoleni na další funkční období.

Členové mohou být odvoláni pouze z vyjmenovaných důvodů orgánem, který je do KRRiT jmenoval. Radu jako celek lze odvolat v případě, když její výroční zprávu odmítne současně Sejm i Senát, přičemž závěrečný souhlas k odvolání musí dát prezident republiky. KRRiT je financována ze státního rozpočtu.

KRRiT uděluje licence, dbá na dodržování zákona, přes jmenování vrcholových orgánů vykonává jistou supervizi i nad veřejnoprávním vysíláním. KRRiT dále stanovuje „ve spolupráci s Ministerstvem financí“ výši koncesionářských poplatků a jejich rozdělování mezi rozhlas, televizi a výzkumné a neziskové projekty.

Vysílání veřejné služby zajišťují akciové společnosti v plném vlastnictví státu, reprezentované Ministerstvem financí. Jsou to *Telewizja Polska S.A.* a *Polskie Radio S.A.*, spolu se samostatnými regionálními rozhlasovými stanicemi. Každou z těchto institucí řídí Správní rada (*Zarząd spółki*) a Dozorčí rada (*Rada nadzorcza*).

Zákon určuje, že **Správní rada** má mít od jednoho do pěti členů s funkčním obdobím na čtyři roky. Členy Správní rady včetně jejího předsedy jmenuje dvoutřetinovou většinou KRRiT.

Dozorčí rada má mít podle zákona pět až devět členů s funkčním obdobím na tři roky. Členy Dozorčí rady jmenuje KRRiT většinovým hlasováním s výjimkou jednoho člena, který je jmenován Ministerstvem financí. Předsedu Dozorčí rady volí její členové. Dozorčí rada schvaluje a odvolává management veřejnoprávních institucí v rozsahu určeném jejich statuty. Dále schvaluje kolektivní smlouvy a vlastnické a majetkové přesuny.

Dalším orgánem konzultativního charakteru je **Programová rada**, kterou rovněž jmenuje KRRiT na 4 roky s tím, že 10 členů programové rady má reprezentovat parlamentní skupiny a zbylých pět členů má být vybráno z respektovaných osobností v oblasti kultury a masových médií. Tato rada má zastupovat zájmy veřejnosti ve věci programových aktivit veřejnoprávních institucí. Její funkce je poradní, nicméně pokud přijme rezoluci většinou svých hlasů, pak Dozorčí rada se touto rezolucí „musí zabývat a zahrnout ji do svého rozhodování.“

Zatímco regionální rozhlasová studia jsou samostatnými organizacemi s vlastními řídicími orgány, dvanáct regionálních studií televize je součástí vrcholové *Telewizja Polska S.A.* Satelitní vysílání TV Polonija je samostatnou institucí, která je financována odštěpem koncesionářských poplatků a úzce spolupracuje s TVP při následním využívání jejích pořadů.

2.5.4. Financování televizního vysílání

Vysílání veřejné služby je financováno vícezdrojově, když jedním ze zdrojů je výnos z koncesionářského poplatku (*opłata abonementowa*), k tomu přistupují příjmy za vysílání reklam, sponzorovaných pořadů a dalších služeb.

Většinový podíl programů veřejnoprávní TVP na publiku se promítá také do jejího dominantního postavení na trhu televizní reklamy, z jehož celkového objemu, „koláče“, si ukrajuje přibližně 60%, takže na komerční soukromé subjekty zbývá jen 40%.

Koncesionářský poplatek se platí za vlastnictví přijímače. Platí se buď za samostatný rozhlasový přijímač (55,90 PZL) nebo za rozhlasový a televizní přijímač společně (173,90 PZL ročně). Platit se může za libovolný počet měsíců v roce. Pokud se platí měsíčně, pak

poplatek je 15,40 PZL měsíčně³⁵, což ročně činí 184,80 PZL, tedy o 10 zlotých více, než když je poplatek uhrazen najednou za rok. Výběr poplatků, včetně následných kontrol vykonává státní Poczta Polska. Za kontrolu výběru nese podle zákona odpovědnost Ministerstvo spojů. Od placení jsou osvobozeny osoby starší 75 let.

V minulých letech se dělil výnos z poplatku mezi televizi a rozhlas v poměru 60/40. Tento pro veřejnoprávní rozhlas výhodný poměr zohledňuje fakt, že výnosy z rozhlasové reklamy jsou nižší a pokrývají jen 10 procent rozpočtu organizací Polskiego Radia S.A.

S přihlédnutím k tomu, že Polsko má 39 milionů obyvatel, pak 9 milionů platících koncesionářů je pod průměrem běžným v Evropě. Velký únik poplatků v 90 letech zapříčinilo ustanovení v zákoně, které umožnilo osvobození od poplatku válečným veteránům, příslušníkům odboje a jejich rodinám. S tímto důvodem neplatilo asi 600 000 domácností. Kompenzaci za veterány měl KRRiT hradit stát, což činil až do roku 1995. Poté došlo k prověřování toho, zda osvobození od poplatku je zdůvodněné a počet veteránů se snížil na 250 tisíc. Zpráva KRRiT za rok 2002 uvádí, že kromě legálně osvobozených domácností existuje 13,9% neplatičů.

Vysílací zákon neurčuje pro veřejnoprávní TVP zvláštní režim vysílání reklam, takže pro ni platí stejná pravidla jako pro komerční stanice – 15 % z celkového vysílacího času a maximálně 12 minut v hodině. Přísnější pravidla může stanovit statut veřejnoprávních vysílatelů (např. přerušování filmů reklamou).

Podíl výnosů z reklamy a sponzoringu na příjmu veřejnoprávní televize TVP sice postupně klesá, ale ještě v roce 2002 činil 55,9 % celkových příjmů.

2.6. Finsko

2.6.1. Stručná historie

Rozhlas a později televizi veřejné služby ve Finsku zajišťuje Yleisradio Oy (YLE). V roce 1957 zde byla založena komerční společnost Mainos-TV-Reklam Oy (MTV), aby příjmy z vysílání reklam podpořila provoz YLE, který byl až do té doby financován výhradně koncesionářskými poplatky.

YLE na svém prvním (v roce 1957), později i na druhém (od roku 1964) programu poskytovala za úplatu svůj vysílací čas MTV, která svůj program financovala prodejem reklam. MTV za poskytnutí vysílacího času i za šíření signálu platila. Tyto platby pak sloužily jako příspěvek k financování veřejné služby YLE.

V roce 1987 vysílání MTV opustilo programy YLE a MTV začala vysílat na svém vlastním celoplošném kanálu MTV3. MTV byla i nadále závislá na YLE a „pronajímala“ si frekvence i vysílače tohoto třetího celostátního programu. V roce 1997 vzniká čtvrtý program „Nelonen“ (Kanal 4), jehož vztahy k YLE byly stejné jako u MTV3.

2.6.2. Struktura duálního systému vysílání

Čtyři terestrické celoplošné programy jsou rovnoměrně rozděleny mezi veřejnoprávní a komerční provozovatele. První program **YLE TV1** měl v roce 2002 podíl na publiku 23,6%, **YLE TV2** 21,8%. Nejsledovanějším programem byla komerční televize **MTV3** s 37%, čtvrtý

³⁵ 102 Kč dle směnného kurzu v únoru 2004.

program **Nelonen** získal 11,6% podílu na publiku. Zbýlých šest procent bylo rozděleno mezi kabelové programy, z nichž 4% podílu na sebe strhly programy zahraniční.³⁶

Kromě dvou terestrických programů připravuje Yleisradio Oy dva tematické programy pro digitální multiplex, který provozuje od roku 2001. Jsou to zpravodajský **YLE24** a vzdělávací a kulturní **YLE Teema**. Pro digitální vysílání je určen také švédskojazyčný program **YLE FST**, který programově čerpá z pořadů švédské televize. V rámci YLE dále vzniká reprízový program **TV Finland** pro satelitní šíření v zahraničí, který obsahuje pořady jak veřejnoprávní YLE, tak komerční MTV. YLE rovněž zajišťuje terestrické vysílání exportního švédského programu **SVT Europa** v místech, kde žije švédská menšina.

Také komerční televize provozují ve spolupráci s dalšími investory svůj digitální multiplex, ve kterém se vysílají varianty terestrických komerčních programů **MTV3+** a **Nelonen+** a sportovní kanál. Tři digitální multiplexy obsahují celkem 15 finsky mluvících programů, z nichž třetí multiplex obsahuje placené a do finštiny lokalizované zahraniční programy **Canal+**.

Počet kabelových domácností v posledních letech překročil hranici jednoho miliónu, což je 42% všech finských domácností.

2.6.3. Právní úprava vysílání, regulační orgány

Koncem devadesátých let došlo k zásadní přeměně právního rámce vysílání přijetím nového telekomunikačního zákona 396/1997 s názvem „zákon o komunikačním trhu“, po kterém následovalo přijetí zákonů 744/1998 o provozování rozhlasového a televizního vysílání³⁷ a 745/1998 o státním televizním a rozhlasovém fondu³⁸.

Udělování licencí k vysílání dnes spadá pod společného komunikačního regulátora FICORA (Finnish Communication Regulatory Authority – finsky *Viestintävirasto – yhteystiedot*). Je organizován jako samostatný úřad vykonávající státní správu spadající pod ministerstvo dopravy a komunikací, je to byrokratická struktura bez nějakých volených orgánů. Má čtyři hlavní sekce: sekci komunikačních trhů a služeb (též pro R a TV vysílání), sekci komunikačních sítí, sekci správy kmitočtového spektra a sekci televizních poplatků, jejichž výběrem je FICORA pověřena zákonem o státním televizním a rozhlasovém fondu.

Yleisradio Oy je zřízena zákonem z roku 1993 jako akciová společnost. Zřizovací zákon 1380/1993³⁹ určuje, že podíl státu v YLE nesmí klesnout pod 70% (v současnosti je to 99,9%). Vrcholnými orgány jsou Správní rada (Administrative Council), Rada ředitelů (Board of Directors) a ředitel.

Správní rada má 21 členů, volí ji parlament vždy na počátku svého volebního období. Členy rady by se podle zákona měli stát „reprezentanti z oborů vědy, umění, vzdělávání, obchodu a ekonomiky, jakož i zástupci rozdílných sociálních a jazykových skupin.“ Podle poslední dostupné výroční zprávy za rok 2002 je ve Správní radě patnáct poslanců, tři lidé jiných profesí a dva zástupci zaměstnanců YLE.

Tato Správní rada má právo jmenovat a odvolávat ředitele s pětiletým funkčním obdobím. Dále volí Radu ředitelů, schvaluje zásadní rozhodování týkající se YLE jako organizace, schvaluje rozpočet, výroční zprávu Rady ředitelů, a sama výroční zprávu o YLE předkládá parlamentu.

³⁶ Z výroční zprávy YLE za rok 2002.

³⁷ V anglické verzi <www.mintc.fi/www/sivut/suomi/viestintatietota/ylelak/viestin/eng/e744-98.htm>

³⁸ V anglické verzi <www.mintc.fi/www/sivut/suomi/viestintatietota/ylelak/viestin/eng/e745-98.htm>

³⁹ Viz <<http://www.yle.fi/fbc/actyle.shtml>>

Počet členů Rady ředitelů není zákonem určen, ale její složení by mělo „reprezentovat obě jazykové skupiny a dostatečné zkušenosti s vykonáváním úkolů veřejné služby.“ Současná Rada ředitelů má pět členů, sestává se z ředitelky YLE, jejích dvou náměstků pro rozhlas a televizi, šéfa švédského vysílání YLE, pátým členem je zástupce zaměstnanců YLE.

2.6.4. Financování televizního vysílání

YLE ve svých programech nevysílá reklamy, její financování je zajišťováno výnosy z televizního poplatku (*tv-maksu*) a licenčními platbami komerčních vysílatelů, které jsou zdrojem příjmů Státního televizního a rozhlasového fondu (STRF), který je spravován komunikačním regulátorem FICORA, jehož činnost a následné rozdělování prostředků schvaluje vláda.

Výši televizního poplatku stanovuje státní rada, tj. vláda, jejím výběrem je pověřen zvláštní útvar regulátora. Počet lidí, kteří se zde výběrem poplatku zabývají, oficiální zprávy neuvádějí. Jestliže však celý úřad FICORA má 235 stálých zaměstnanců, budou to spíše desítky, než stovky. FICORA však zaměstnává 60 externích inspektorů na částečný úvazek, často z řad policistů. Ti nemají žádná zvláštní práva, nemohou vstupovat do domácností, nicméně vykonávají terénní práci pro centrálu, která je zákonem o STRF vybavena zvláštními právy přístupu do evidencí obyvatel, do databází finské pošty a telekomunikačních operátorů.

Poplatek se platí buď čtvrtletně (47,50 €), pololetně (93,90 €) nebo celoročně (186,60 €), z čehož vyplývá, že čtvrtletní placení přijde o 5 € draže. FICORA si sráží za výběr 3 % z vybrané částky.

Dalším zdrojem financí pro STRF jsou licenční poplatky komerčních vysílatelů. Jejich výše se odvíjí od ročního obrátu vysílatele, platit se začíná od hranice 20 milionů FIM, tj. asi 3,6 milionu €, tj. našich 120 milionů korun. Zákon o STRF přijatý v roce 1998 uvádí částky ve finských markách (FIM), pro přepočty na českou měnu lze přijmout hrubý směnný kurs 1 FIM = 6 CZK.

Tabulka licenčních poplatků za televizní vysílání

roční obrat – miliony FIM	licenční poplatek při dosažení spodního limitu – miliony FIM	Licenční poplatek pro část obrátu přesahující spodní limit – v procentech
20-30	0,00	10
30-40	1,00	15
40-60	2,50	20
60 a více	6,50	24,5

Podobný sazebník existuje i pro rozhlasové vysílatele zhruba v polovičních sazbách. Za rozhlasové licence se bude platit až od letošního roku 2004. Protože lokální stanice pracují s nízkým rozpočtem, opatření se údajně bude týkat jediného komerčního rádia Nova.

V roce 2001 činily celkové příjmy YLE 364,5 milionů €, z toho 83% byl výnos z televizního poplatku, 12% dodávaly licenční poplatky komerčních stanic a 5% tvořily jiné příjmy. V roce 2002 však vláda snížila sazby výše uvedených licenčních poplatků na polovinu. Snížení se projevilo na rozpočtu YLE, v němž výnosy z televizního poplatku dnes tvoří 85% všech příjmů YLE.

Snížením licenčního poplatku vláda vyšla vstříc komerčním stanicím, od kterých žádá, aby provozovaly vlastní digitální multiplex a zapojily se tak do náročných investic spojených se zaváděním digitálního vysílání.

Hlavní břemeno nákladů digitalizace vysílání zatím nesla YLE, která od roku 1998 hospodaří se ztrátou. Dle výroční zprávy YLE za rok 2002 tato ztráta v letech 2001 a 2002 dosáhla výše 108, resp. 71 milionů €, tj. našich 3,3 a 2,2 miliardy korun.

Tyto ztráty vznikly investicemi do digitálního vysílání, neboť YLE od svého založení provozovala vlastní síť vysílačů pro šíření rozhlasového a televizního signálu, které pronajímala dalším vysílatelům.

V roce 1998 při vědomí úkolu přejít na digitální vysílání vyčlenila YLE své telekomunikační aktivity do nově vytvořené dceřinné společnosti Digita Oy. Poté, co se za cenu velkých nákladů a ztrát vybudovala infrastruktura vysílání základních digitálních multiplexů, YLE v roce 2000 prodala 49% a v roce 2003 dalších 41% svého podílu v Digita Oy francouzské telekomunikační společnosti TDF.

Od letošního roku 2004 veřejnoprávní YLE tudíž již neprodává své telekomunikační služby komerčním vysílatelům. Naopak, spolu s nimi si tyto služby objednáva u soukromé společnosti Digita Oy.

Prodej Digita Oy by mohl částečně vyřešit zadlužení YLE (dle výroční zprávy za rok 2002 je to 72 milionů €)⁴⁰, bilanční zprávy za rok 2003 jsou zatím nedostupné.

2.7. Rakousko

2.7.1. Stručná historie

Pravidelné televizní vysílání v Rakousku zahájila ORF (*die Österreichische Rundfunk Gesellschaft*) v roce 1957. V šedesátých letech ORF přidala ke svému prvnímu programu druhý program ORF2. Nabídka dvou celoplošných terestrických programů zůstala kvantitativně stejná až do devadesátých let.

Rakousko je státem, který zrušil monopol veřejnoprávního rozhlasu a televize jako jeden z posledních v Evropě. Tento monopol byl vícekrát veřejně kritizován a v listopadu 1993 se dokonce stal předmětem rozsudku štrasburského soudu pro lidská práva v neprospěch rakouského státu.

Soukromé rozhlasové stanice začaly v Rakousku vysílat krátce poté, v letech 1994-5, první terestrická licence soukromé televizi byla udělena až v roce 2002. Již předtím však rakouské publikum mělo možnost sledovat soukromé komerční televizní programy ze sousedního německého teritoria prostřednictvím kabelového a satelitního příjmu. Počet domácností s kabelovým a satelitním příjmem přesahuje 50%, z čehož 40% tvoří kabeloví abonenti.

Již zákon o kabelovém a satelitním vysílání z roku 1997 umožňoval vytváření domácích komerčních programů pro kabelové sítě. Zásadní přihlášení k duálnímu systému vysílání se však odehrálo až přijetím nové legislativy v roce 2001.

2.7.2. Struktura duálního systému vysílání

Veřejnoprávní vysílatel ORF sestavuje své dva celoplošné programy tak, že **ORF1** je koncipován jako program s přitažlivými pořady pro skupinu diváků, zajímavou pro inzerenty,

⁴⁰ Detaily viz <www.yle.fi/fbc/annual.shtml>

ve věku 14-49 let, a **ORF2** vysílá pořady náročnějšího charakteru s posláním veřejné služby a pořady pro starší věkové skupiny.

Oba programy ORF si stále udržují většinovou sledovanost u rakouského publika, které si může vybrat z desítek německy mluvících zahraničních programů v nabídce kabelu a satelitů, z nichž některé jsou dostupné také díky přesahům vysílaného signálu ze sousedního Německa.

Zatímco v celostátním měřítku je podíl rakouských stanic na publiku ve srovnání se zahraniční nabídkou stále nadpoloviční (v roce 2003 52/47), v kabelových a satelitních domácnostech sledovanost zahraničních programů převažuje (podíl ORF/zahraníčí je 46/53).

Z hlediska sledovanosti jednotlivých programů je na prvním místě ORF2 (podíl na publiku v roce 2001 30%), na druhém místě je ORF1 (22%). Jediná komerční celoplošná terestrická televize **ATV** (začala terestricky vysílat 1.6.2003) má okrajový podíl 1%. Zájem publika je pak rozprostřen mezi množinu německých veřejnoprávních i soukromých programů. V této množině je na prvním místě RTL (6%), před programy SAT1 a Pro Sieben (po 5%), za kterými pak stojí veřejnoprávní ARD a ZDF (po 3%).⁴¹

Kromě vysílání dvou celostátních programů se ORF od roku 1984 podílí na německojazyčném satelitním programu **3SAT** (spolu s německou ZDF a švýcarskou SRG). Od roku 1997 ORF připravuje pro satelitní a kabelové vysílání program **TW1**, který je věnován propagaci turistiky a počasí.

2.7.3. Právní úprava vysílání – regulační orgány

Po roce 2001 došlo ke sloučení telekomunikačního a vysílacího regulátora a vznikla poměrně složitá regulační struktura, jejímiž čtyřmi hlavními články jsou *KommAustria*, *Bundeskommunikationssenat*, *Telekom-Control-Kommission* a *RTR-GmbH*.

KommAustria (*Kommunikationsbehörde Austria*) je podle zákona z roku 2001⁴² vrcholovým regulátorem jak pro telekomunikace, tak pro vysílání. Je bezprostředně podřízen úřadu spolkového kancléře, který vybírá ředitele a jeho spolupracovníky (v množství odpovídajícím potřebám, v současnosti čtyři lidé) na základě veřejné soutěže dle příslušného zákona.

Proti jeho rozhodování je možné odvolat se ke Spolkovému komunikačnímu senátu (*Bundeskommunikationssenat*), jehož pět členů jmenuje prezident na základě návrhu vlády, tři z nich musí mít soudcovskou kvalifikaci.

Další regulační orgán *TKK* (*Telekom-Control-Kommission*) je ustaven telekomunikačním zákonem⁴³ a rozhoduje kromě jiného o přidělování frekvencí. Jeho tři členové jsou jmenováni vládou.

Pro úřední „obsahu“ *KommAustria* a *TKK* byla vytvořena instituce *RTR GmbH* (*Rundfunk und Telekom Regulierungs GmbH*), která jako společnost s ručením omezením vykonává veškerou úřední práci spojenou s regulací a de facto zastupuje na veřejnosti vrcholového regulátora. V jejím čele stojí dva ředitelé, jeden pro vysílání (jmenuje ho spolkový kancléř), druhý pro telekomunikace (jmenuje ho ministr pro dopravu, inovace a

⁴¹ Data převzata z Mediaforschung ORF <mediaresearch.orf.at/fernsehen.htm>

⁴² Viz <www.rtr.at/web.nsf/deutsch/Rundfunk_Rundfunkrecht_Gesetze_RFGesetze_KOG>

⁴³ Viz

<www.rtr.at/web.nsf/deutsch/Telekommunikation_Regulierung_Rechtsinfos_Rechtsinformationen_TKG2003>

technologie), úřad má asi 80 členů a o své činnosti podává zprávu parlamentu. Čtyřčlennou dozorčí radu jmenuje rovněž úřad spolkového kancléře a ministerstva dopravy.

Pro zastupování zájmů veřejnosti pracuje při KommAustria tzv. vysílací poradní rada (*Rundfunkbeirat*) o šesti lidech, kteří mají mít „rozsáhlé právní, hospodářsko-manažerské, technické a komunikačně vědní znalosti“. Těchto šest lidí rovněž jmenuje spolková vláda na základě návrhů, které jí předloží spolkové země. Svoji funkci vykonávají bezplatně, mají právo se vyjadřovat k udělovaným licencím.

Duální systém vysílání byl v Rakousku v roce 2001 zaveden zákony o soukromém rozhlasu (*Privatradiogesetz*)⁴⁴ a o soukromé televizi (*Privatfernsehgesetz*)⁴⁵. Zákon o soukromé televizi rozhodl, že komerční sektor dostane licence pro jednu celoplošnou a tři regionální programy, zbytek frekvencí je rezervován pro digitální vysílání.

Souběžně s tím bylo reorganizováno vysílání veřejné služby novým zákonem o ORF (*ORF-Gesetz*)⁴⁶. Tímto zákonem byla ORF nově ustavena jako „Österreichische Rundfunk“, nadace veřejného práva (*die Stiftung des öffentlichen Rechts*) s novým způsobem společenské kontroly, která nahradila dřívější tzv. „kuratoria“. ORF může zřizovat dceřinné společnosti a vysílat specializované tematické programy.

Zákon ukládá ORF vysílat dva celostátní televizní programy, tři celostátní a devět regionálních (zemských) rozhlasových programů. Zákon formuluje osmnáct bodů programového úkolu v obecných formulacích paragrafu 4. Kromě jiného se ukládá, aby v době mezi 20.00 a 22.00 byly alespoň na jednom programu ORF nabízeny „pořady pro náročné diváky“ (*anspruchsvolle Sendungen*).

Vrcholnými orgány ORF je Nadační rada (*Stiftungsrat*), generální ředitel, Divácká rada (*Publikumsrat*) a Kontrolní komise (*Prüfungskommission*).

Nadační rada⁴⁷ má 35 členů. Členství je čestnou funkcí a trvá čtyři roky. 24 členů jmenují spolková a zemské vlády, 6 členů jmenuje Divácká rada, 5 členů nominuje podniková samospráva.⁴⁸ Nadační rada jmenuje a odvolává generálního ředitele i ředitele zemských studií. Schvaluje dlouhodobé plány, kolektivní smlouvy, ale také tarify reklamních časů. Přijímá usnesení o části televizního poplatku, jež přísluší ORF, jmenuje členy Kontrolní komise (nejméně dva auditoři) a ukládá jí úkoly.

Generální ředitel je jmenován na období pěti let, odpovídá za chod podniku, předkládá personální návrhy do funkcí, které schvaluje Nadační rada.

Divácká rada⁴⁹ má rovněž 35 členů. Zákonem jmenovitě zde mají zajištěno zastoupení organizace zastupující obchodní, zemědělskou komoru, odbory, evangelickou a katolickou církev, jakož i akademii věd a vzdělávací instituce. Zbylí členy v počtu přibližně 20 jsou voleni tak, že spolkový kancléř vyzve instituce zastupující společensky relevantní skupiny obyvatel, aby předložili návrhy, které jsou zveřejněny v úředním listu. Poté ORF zajistí hlasování plátců rozhlasového a televizního poplatku veřejným hlasováním, jež proběhne „telefonem, telefaxem, internetem a jiným i technickým prostředky“. Kontrolu platnosti hlasů zajišťuje úřad vybírající poplatky GIS. Šest osobností s největším počtem

⁴⁴ Viz <www.rtr.at/web.nsf/deutsch/Rundfunk_Rundfunkrecht_Gesetze_RFGesetze_PrR-G>

⁴⁵ Viz <www.rtr.at/web.nsf/deutsch/Rundfunk_Rundfunkrecht_Gesetze_RFGesetze_PrTV-G>

⁴⁶ Viz <www.rtr.at/web.nsf/deutsch/Rundfunk_Rundfunkrecht_Gesetze_RFGesetze_ORF-G>

⁴⁷ Viz <<http://kundendienst.orf.at/fakten/gremien/stiftung.html>>

⁴⁸ Podrobné složení Nadační rady: šest členů jmenuje spolková vláda s přihlédnutím k poměru sil v dolní komoře parlamentu, devět členů jmenují jednotlivé vlády spolkových zemí, šest členů jmenuje spolková vláda (bez dalších kritérií), šest členů jmenuje Divácká rada, pět členů jmenuje ústřední podniková rada.

⁴⁹ Viz <publikumsrat.orf.at/>

hlasů se dostává do rady automaticky, zbylé členy vybere spolkový kancléř s přihlédnutím k výsledku hlasování.

Funkční období Divácké rady je čtyřleté, její pravomoci jsou víceméně doporučující, šest členů Divácké rady se stává členy Nadační rady, přičemž tři z nich musejí být ti, které zvolili plátcí rozhlasového a televizního poplatku.

2.7. 4. Financování televizního vysílání

Financování ORF je smíšené, skládá se z výnosu z rozhlasového a televizního poplatku, z příjmů za reklamy a jiné služby. Výroční zpráva ORF neodděluje televizní a rozhlasové aktivity, takže nelze zjistit čísla speciálně pro televizní provoz. V roce 2002 činil výnos ORF z poplatku 47% celkových příjmů, výnos z reklamy 39,3% a 13,7% tvořily „jiné příjmy“.

Nový zákon o ORF omezil limit reklamy na 5% v celoročním průměru, přičemž v jednotlivých dnech může být limit až 20%, ovšem počítá se jen pro vysílací plochu 14 hodin za den, což představuje 11,6% 24hodinové vysílací plochy. V průběhu jedné hodiny lze vysílat až 12 minut reklamy. Reklamu smí vysílat ORF jen na celostátních okruzích.

Rozhlasový a televizní poplatek má v různých spolkových zemích rozdílnou výši, což je způsobeno složitou konstrukcí rozhlasového a televizního poplatku. Poplatek se skládá z rozhlasového nebo/a televizního poplatku (*Radio-, Fernsehgebühr*), z rozhlasové nebo/a televizní „odměny“ (*Radio-, Fernseh-Entgelt*), jež je převáděna do ORF, a dále ze dvou sazeb, jejichž výši určují spolkové země. Jsou to: zemský odvod (*Landesabgabe*) a příspěvek na umění (*Kunstförderung*).

Společný poplatek za rozhlasový a televizní přijímač se tak pohybuje v rozmezí 17,18 a 21,88 € měsíčně. Například pro Vídeň měsíční rozhlasový poplatek činí 5,53 €, měsíční televizní poplatek 17,95 €, a společný rozhlasový a televizní poplatek 18,86 € měsíčně. Bližší údaje jsou uvedeny v příloze.

Z celkové vybrané sumy se dostává do ORF jen 67%, neboť 7% spolkne desetiprocentní obrátová daň z odměny ORF (*Entgelt*), 2,5% dostává GIS za výběr poplatku, 2,5% jde na podporu umění, 8% dostává spolková vláda za *Radio-* a *Fernsehgebühr* a 12% jde do rozpočtu zemských vlád.

Poplatky vybírá dceřinná společnost ORF GIS (*Gebühren Info Service*). Podle sdělení jejího šéfa z celkového počtu 2,9 milionu rakouských domácností neplatí poplatek asi 15%. GIS má 170 stálých a 160 externích zaměstnanců. Akce proti černým posluchačům mají charakter osvětových kampaní, občané jsou oslovováni direkt mailem. Z poplatku jsou osvobozeni např. sociálně slabí a těžce tělesně postižení lidé, nezaměstnaní a studenti.

O celkové výši poplatku se rozhoduje na třech místech. Rozhlasový a televizní poplatek (8% z celkové sumy) je pevně určen telekomunikačním zákonem, o zemských odvodech a příspěvcích na kulturu rozhodují zemské vlády. Největší část poplatku, odměnu ORF (*Radio-, Fernseh-Entgelt*), stanovuje Nadační rada, potřebuje k tomu však schválení Divácké rady.

2.8. Slovensko

2.8.1. Stručná historie

Slovenská televize se v rámci československé federace osamostatnila *de iure* zákonem o STV v květnu 1991, prakticky však *de facto* až od 1. ledna 1992. Konec vzájemných federálních vztahů nastal čtvrt hodiny před půlnocí 31. prosince 1992, kdy se STV odpojila od federálního programu F1 a vstoupila do samostatné existence s dvěma vlastními celoplošnými programy.

Veřejnoprávní STV byla hned od svého vzniku předmětem zvýšeného zájmu exekutivy jako nástroj vládní politiky. Protože se vlády v počátcích nového slovenského státu často střídaly, měnilo se i vedení STV, ve kterém se do dnešního dne vystřídalo deset ředitelů, z toho sedm od roku 1993. Až po volbách v roce 1998, kdy se prokázalo, že ani kontrola STV a její bezvýhradné zapojení do předvolební kampaně ve prospěch Mečiarovy HZDS nepřineslo této straně vítězství, zaujaly politické strany k ovládnutí STV zdrženlivější prostor.

Soukromé televizní vysílání na Slovensku nebylo až do roku 1996 nijak významné a omezovalo se pouze na lokální a kabelové programy. V srpnu 1996 začala na síti frekvencí, do roku 1990 používaných pro retranslaci sovětského programu a od května 1990 pro šíření satelitního mixu OK3 a TA3, vysílat komerční televize Markíza, která se okamžitě dostala do čela sledovanosti.

V březnu 2000 zahájil vysílání svého programu projekt TV Global, což bylo sdružení třiceti lokálních televizních stanic z východního a centrálního Slovenska. Do projektu později kapitálově vstoupily společnosti spojené s českou televizí Nova, které od února 2002 začaly vysílat nový komerční televizní program TV JOJ.

2.8.2. Struktura duálního systému vysílání

Veřejnoprávní STV vysílá celoplošně dva programy **STV1** a **STV2**. Celostátně, i když ne důsledně celoplošně, vysílají terestricky také dvě soukromé televize. Podle zprávy slovenské Rady pre vysielanie a retransmisiu (RVR) za rok 2002⁵⁰ **TV Markíza** pokrývá 85% a **TV JOJ** 60% obyvatel Slovenska.

Nejvíce sledovanou televizí je TV Markíza. Její přesný podíl na trhu bude znám teprve koncem roku 2004, až začne výzkum sledovanosti pomocí peoplemetrů. V současné době jsou k dispozici výsledky dvou nekompatibilních deníčkových průzkumů, z nichž jeden provádí veřejnoprávní STV a druhý TV Markíza.

Podle STV mají oba její programy podíl na publiku 25-30% a Markíza se pohybuje kolem 40%. V průzkumu firmy Visio, který si objednává TV Markíza, naopak sledovanost obou programů STV se pohybuje kolem 20% a Markíza získává 45-50% podílu na publiku. Sledovanost TV JOJ má stoupající tendenci. Podle zprávy RVR za rok 2002 měla TV JOJ v roce 7% podíl na publiku, dnes vykazuje v obou deníčkových průzkumech 10-14%.

Zpravodajský program **TA3**, který vznikl v září 2001, nevysílá terestricky, je k dispozici divákům kabelových sítí, lze ho přijímat též jako digitální nekódovaný program ze satelitu. Jeho podíl na publiku se pohybuje kolem jednoho procenta.

Téměř 20% sledovanosti na Slovensku připadá na zahraniční stanice. Maďarskou televizi sleduje maďarská menšina na jihu a východu Slovenska. České programy zasahují

⁵⁰ Viz < <http://www.rada-rtv.sk/20/20.html> >

velkou část západního Slovenska. Podíl na publiku všech čtyř českých terestrických programů činí více než 10%.

2.8.3. Právní úprava vysílání

Až do roku 2000 byl základní právní normou pro vysílání československý federální zákon 468/1991 Sb., změněný později četnými novelizacemi. Nový zákon č. 308/2000 Z.z., o vysílání a retransmisii harmonizoval slovenskou legislativu s právem Evropské unie a nově definoval funkci a pravomoci hlavní regulátora **Rady pre vysielanie a retransmisii RVR**.

Rada má devět členů, které volí a odvolává parlament – Slovenská národní rada SNR. Funkční období je šest let, každé dva roky se třetina rady obměňuje. Odvolávat lze jednotlivé členy, nikoli radu jako celek. Jak už z názvu vyplývá, jiný právní režim je určen pro původní vysílání (licence) a jiný pro vysílání převzaté – retransmisii (registrace). Každý může získat jen jednu licenci na plnoformátový program, zákon nemá limity pro zahraniční investory, pokud jejich firma má sídlo na Slovensku.

Od 1. února 2004 je v platnosti nový zákon o Slovenskej televízii č. 16/2004 Z.z., jehož přijetí bylo součástí řešení dlouholeté krize veřejnoprávního vysílatele STV, který po léta hospodařil se ztrátou. Již v lednu 2003 byl do funkce ředitele STV zvolen Richard Rybníček, bývalý ředitel komerční televize TV JOJ, který ve svém projektu přislíbil vyrovnaný rozpočet.

Nejvyššími orgány STV jsou dnes **Rada Slovenskej televízie, Dozorná komisia Slovenskej televízie a generální ředitel**.

Radu STV nový zákon rozšířil z 9 na 15 členů. Členy Rady volí SNR z kandidátů, které příslušnému výboru SNR předloží poslanci nebo právnické osoby, zvláště z řad neziskových organizací reprezentujících skupiny činné ve veřejném životě.

Funkční období člena rady je šest let, třetina rady se každé dva roky obměňuje. Členové rady mohou být odvoláni parlamentem jednotlivě, ale také kolektivně v případě, že SNR dvakrát v průběhu šesti měsíců konstatuje, že rada neplní úkoly uložené zákonem, nebo že STV neplní svoji úlohu a nedbá upozornění regulátora RVR. Návrh na odvolání musí podat skupina nejméně 30 poslanců. Členové rady mají nárok na odměnu ve výši dvojnásobku zákonem stanovené minimální mzdy.

Nový zákon o STV změnil pravidla volby generálního ředitele, kterého nyní volí a odvolává Rada STV, zatímco podle předešlého zákona ředitele STV volila Slovenská národní rada na základě návrhů předložených Radou STV. Novým prvkem je rovněž tříčlenná dozorčí komise, jejíž členové jsou jmenováni ze tří zdrojů – vládou, prezidentem a SNR.

Nový zákon umožňuje Slovenské televizi vykonávat podnikatelskou činnost, jejíž předmět „souvisí s posláním a hlavní činností STV“. Na základě tohoto usnesení STV letos v únoru založila šest dceřinných společností. Společnost *Koncesia s.r.o.* bude vybírat televizní poplatek, *1,2 media s.r.o.* bude prodávat vysílací čas pro reklamu a organizovat sponzoring, *STV Broadcasting s.r.o.* bude organizovat distribuci signálu s perspektivou budování vlastní digitální sítě, *STV Production and Technology s.r.o.* má vstupovat do koprodukčních projektů při výrobě pořadů, a dvě společnosti *TV BB s.r.o.* a *TV KE s.r.o.* budou střešovými organizacemi pro studia STV v Bánské Bystrici a v Košicích.

2.8.4. Financování televizního vysílání

Vysílání veřejné služby je na Slovensku financováno vícezdrojově, z koncesionářského poplatku (*koncesionársky poplatok*), z reklamy a s příspěvím státních dotací. Vzhledem k menšímu počtu obyvatel platících koncesionářský poplatek a vzhledem k menší velikosti reklamního trhu prostředky získané z těchto zdrojů řadu let nestačily na krytí výdajů STV.

Vloni v červnu byla přijata novela poplatkového zákona 212/1995 Z.z., která od 1. srpna 2003 zvýšila koncesionářský poplatek za televizní přijímač ze 75 slovenských korun na 100 korun a rozhlasový poplatek ze 30 na 40 slovenských korun. Novela zákona umožňuje výběřčímu poplatku získávat údaje pravidelně od distributorů elektřiny a jednorázově od sociální pojišťovny pro aktualizaci seznamu plátců.

Až dosud vybírala poplatky pošta, STV hodlá převzít tuto agendu do své společnosti *Koncesia s.r.o.* (V únoru 2004 měla šest zaměstnanců). Koncesionářský poplatek platí jen 62% statisticky registrovaných domácností.⁵¹

STV má zákonem povoleno vysílat reklamu v rozsahu 3% z celkového vysílacího času (limit soukromých televizí je 15%), včetně teleshoppingu lze limit navýšit 10%. V jedné hodině mohou všechny televize vysílat až 12 minut reklamy, STV však ve večerním čase mezi 19 a 22 hodinou smí vysílat jen 8 minut reklamy v jedné hodině. Podle odhadů se objem ročních příjmů STV z reklamy pohybuje kolem 300 milionů slovenských korun.

V minulých letech činily průměrné výnosy řádově 1,5 miliardy korun, zatímco náklady na provoz se vždy blížily dvěma miliardám. Nový generální ředitel Richard Rybníček vloni v rámci úsporného programu propustil k 31. květnu 1015 zaměstnanců STV a slíbil, že pokud bude zvýšen poplatek, pak se STV obejde bez dotací. Vláda poskytla v roce 2004 STV 650 milionů slovenských korun, z čehož 250 milionů bylo určeno na odstupné propouštěným zaměstnancům a 400 milionů mělo pokrýt minulé dluhy.

Letos 17. února generální ředitel předložil Radě TV předběžné výsledky hospodaření za rok 2003, podle nichž výnosy STV v loňském roce vzrostly řádově z 1,5 miliardy na 2 miliardy slovenských korun, takže stačily pokrýt výdaje a nevytvořit další dluh. Tohoto stavu se podařilo dosáhnout za cenu drastického omezení nákladnější původní tvorby. Svůj slib obejít se bez státních dotací Rybníček letos modifikoval v tom smyslu, že STV se sice obejde bez provozních dotací, ale pokud by STV měla vyrábět původní dramatickou tvorbu, bude třeba pro ni získat ze státního rozpočtu dotace účelové.

2.9. Maďarsko

2.9.1. Stručná historie

Vývoj maďarského rozhlasu a televize v 90. letech byl ovlivněn politickými dohodami u kulatých stolů z roku 1989. Nově nastupující politické síly se tehdy dohodly o moratoriu na frekvence a rozhodly, že všechny mediální zákony musejí být přijímány dvoutřetinovou většinou. Také proto schvalování nového zákona o rozhlasovém a televizním vysílání trvalo tak dlouho, vstoupil v platnost až v únoru 1996.

Do té doby byl monopolním celostátním vysílatelem maďarský státní rozhlas a televize, o jehož kontrolu usilovala vláda s opozicí takovým způsobem, že léta 1990-1993

⁵¹ Informace analyzující financování slovenských médií jsou v přílohách k novele poplatkového zákona na adrese <www.nrsr.sk/Bin/SSLP.ASP?WCI=SSLP_NZWorkitemHist&WCE=Master=993>

jsou označována jako léta „mediálních válek“ (media wars). Moratorium na frekvence bylo částečně uvolněno pod tlakem veřejnosti v roce 1993, když rozhodnutí vlády, i přes absenci vysílacího zákona, umožnilo vznik nezávislých a neziskových lokálních rozhlasů a televizí. Protože v Budapešti a okolí existovala již v roce 1989 kabelová televize v poměrně velkém rozsahu, řada místních stanic se šířila do kabelových sítí přesahujících původní lokalitu.

Reforma vysílání z roku 1996 odstátlnila televizi MTV, ale ponechala jí jen jednu celostátní terestrickou síť s tím, že druhý veřejnoprávní program MTV2 bude na satelitu a v kabelových sítích. Za třetí veřejnoprávní program se pokládá satelitní program TV DUNA připravovaný pro maďarskou diasporu v zahraničí.

Terestrické frekvence se v roce 1996 přeorganizovaly tak, že z bývalého druhého programu MTV a z frekvencí kdysi retranslujících program sovětské televize vznikly dvě celostátní sítě pro komerční využití. Licence pro ně získalo jednak konsorcium s účastí SBS Broadcasting pro program TV2, a dále lucembursko-německý kapitál CLT/UFA pro program RTL Klub⁵².

Vysílání těchto soukromých komerčních programů bylo zahájeno v roce 1997 a záhy zlikvidovalo vedoucí postavení MTV ve statistikách sledovanosti. Podíl na publiku obou programů MTV klesl pod 15 procent, na čemž se podílel i nedostatek financí MTV při stále klesajícím výběru poplatku.

2.9.2. Struktura duálního systému vysílání

Televizní vysílání veřejné služby zajišťuje *Magyar Televízió Rt.*, která vysílá dva programy z nichž **m1** (podíl na publiku 15,9%) je celostátním terestrickým programem, zatímco **m2** (2,2%) se vysílá pouze na satelitu. Další vysílatel veřejné služby *Duna Televízió Rt.* zajišťuje vysílání satelitního „exportního“ televizního programu **DUNA TV** (1,7%).

Jak vyplývá ze statistik roku 2003, po propadu sledovanosti veřejnoprávního vysílání v letech 2000-2001 dochází k jistému nárůstu jeho publika. Dominantním prvkem maďarské televizní scény však i nadále zůstávají dvě celoplošné terestrické komerční televize, které mají dvoutřetinový podíl na maďarském televizním trhu.

Statistiky sledovanosti, které publikují, volí obvykle taková kritéria, která jsou pro tu kterou stanicí výhodnější. U všech diváckých skupin je sledovanější **TV2** (podíl na publiku celkem 30,3%, primetime 24,2%), ovšem ve večerních časech primetime vede **RTL Klub** (celkově 27,4%, primetime 36,1%). RTL Klub ve svých materiálech se označuje za nejsledovanější program také proto, že je na prvním místě v reklamně atraktivní kategorii diváků 15-49 let.⁵³

2.9.3. Právní úprava vysílání – regulační orgány

Základní právní normou je zákon o rozhlasovém a televizním vysílání, který vstoupil v platnost v únoru 1996. V roce 2002 byl novelizován a jeho ustanovení byla harmonizována s legislativou EU. V současné době úřad předsedy vlády zveřejnil návrh nového zákona, který

⁵² O licenci usilovala též CME Ronalda Laudera, ale neuspěla, přestože nabídla za licenci více než konsorcium RTL Klub. Nejnižší cena za desetiletou licenci byla 8 miliard forintů (asi 44 milionů US dolarů), konsorcium s účastí CME nabízelo 10 miliard forintů.

⁵³ Uvedené údaje jsou za 3.čtvrtletí roku 2003. Převzato z webové stránky <http://www.hirado.hu/tehehir/main/main.php?mode=english3>.

podstatně mění dosavadní právní rámec tím, že vedle existující telekomunikační autority navrhuje vznik tří nových regulačních orgánů, které by nahradily současný systém.

Na začátku roku 2004 však stále platí zákon z roku 1996, podle něhož je hlavním regulátorem vysílání Národní rozhlasová a televizní rada **ORTT** (*Országos Rádió és Televízió Testület*), která uděluje licence a dbá na dodržování zákonů. Zákon radě ORTT ukládá, aby kromě své regulační funkce vysílání také monitorovala a podávala o něm zprávy vládě a parlamentu.

Zákon žádá od ORTT, aby vytvořila Stížnostní výbor, který bude zaujímat stanoviska ke stížnostem, případně předávat je radě k vyřízení. Složení tohoto výboru zákon ponechává na radě a na přijatém statutu, přičemž stanovuje pouze rámcové podmínky pro členství ve výboru a jeho práci. S výjimkou povinnosti informační spolupráce nemá ORTT kompetenční vazby na řízení veřejnoprávních médií.

Rada ORTT je definována jako nezávislá právnická osoba odpovědná přímo parlamentu. Rada je jmenována na funkční období čtyř let a musí mít nejméně pět členů. Předsedu rady jmenují společně prezident a předseda vlády. Ostatní členové rady jsou jmenováni parlamentními frakcemi, když každý parlamentní klub má právo nominovat jednoho člena. Pokud na straně vlády nebo opozice existuje jen jedna parlamentní frakce, pak tyto jmenují po dvou členech. Člen rady musí mít vysokoškolské vzdělání, čistý trestní rejstřík a nejméně pětileté zkušenosti z práce v médiích. Rada nemůže být odvolána jako celek, jednotliví členové, včetně předsedy, mohou být odvoláni orgány, které je do funkce ustanovili.

Rada ORTT vykonává státní správu v oblasti vysílání, uděluje a odnímá licence, stanovuje licenční podmínky v rámci zákona, kontroluje dodržování zákona, uděluje sankce, spravuje Vysílací fond. Při udělování licencí se musí ORTT držet zákona, který stanovuje, že podíl jednoho vlastníka ve společnosti držitele licence nesmí být větší než 49 %, přičemž maďarská právnická či fyzická osoba musí mít ve společnosti nejméně 26 % podílu.

Úzká vazba regulačních a kontrolních orgánů na parlament, vládu a politické strany se projevuje také ve veřejnoprávních médiích, která jsou organizována jako veřejné nadace zřízené parlamentem. Veřejný sektor vysílání reprezentují tři nadace – *Magyar Televízió Rt.* (televizní vysílání), *Magyar Rádió Rt.* (rozhlasové vysílání) a *Duna Televízió Rt.* (satelitní program DUNA TV).

Uvedené nadace jsou spravovány **nadačními kuratorii** (*kuratórium – Board of Trustees*), vytvořenými podle vzoru někdejšího rakouského kuratoria ORF. Kuratoria mají politicky volené **předsednictvo** (8 členů) a **plénium** (21-23 členů) sestavené ze zástupců společensky relevantních organizací veřejného života.⁵⁴

Zatímco členové předsednictva jsou voleni na čtyři roky, pléna kuratorií se obměňují každý rok. Členové tohoto pléna jsou delegováni organizacemi, které odpovídají podmínkám zákona, které mají celostátní působnost a mohou prokázat svoji aktivní činnost. Protože v

⁵⁴ Například podle vysílacího zákona plénium kuratoria Magyar Televízió tvoří těchto 21 členů: zástupce národnostních menšin, zástupci čtyř církví – katolické, kalvinistické, luteránské a židovské, jeden zástupce vybraný z ostatních církví, zástupce organizace lidských práv, čtyři zástupci uměleckých tvůrčích svazů, dva zástupci z oblasti vědy a vzdělávání, jeden zástupce odborů, jeden zástupce zaměstnavatelů, zástupce žurnalistických organizací, zástupce ochránců přírody, po jednom zástupci z organizací chránících práva žen, dětí, penzistů a tělesně postižených, jeden zástupce sportovních svazů, zástupce samosprávy obcí a zástupce Maďarů žijících v zahraničí.

Plénium kuratoria DUNA Televízió tvoří 23 členů, jejich složení je jiné s důrazem na krajanská sdružení Maďarů žijících v cizině.

působnosti vyjmenovaných společenských skupin pracuje obvykle více organizací, výběr do pléna kuratoria provádí ORTT losováním každý rok v dubnu.

Větší část činnosti kuratorií se odehrává v politicky voleném předsednictvu, nicméně základní rozhodování musí schválit plénum; patří mezi ně například volba a odvolání ředitele uvedených tří veřejnoprávních nadací.

2.9.4. Financování televizního vysílání

Zákon z roku 1996 vytvořil Vysílací fond (*Műsorszolgáltatási Alap*), z něhož se financuje vysílání veřejné služby, konkrétní projekty podporující nezávislé vysílání, granty pro původní audiovizuální tvorbu, ale také podporu investicím na modernizaci kabelových sítí. Podle vysílacího zákona je zdrojem příjmů výnos z koncesionářského poplatku za držení rozhlasových a televizních přijímačů, dále poplatky, které platí komerční vysílatelé ORTT za získání licence⁵⁵, případně výnosy z pokut udělených ORTT, především však dotace ze státního rozpočtu.

V současné době však příjmy z koncesionářských poplatků do fondu již neplynou, neboť po volbách v roce 2002 vláda vedená MSZP splnila svůj předvolební slib a na placení poplatku netrvá. Toto rozhodnutí převedla vláda do novelizace zákona o státním rozpočtu, pro kterou jí stačila nadpoloviční většina. O tom, zda a jak byl novelizován také vysílací zákon, o tom dostupná odborná literatura mlčí.

Hlavní informace o financování vycházejí tudíž z textu zákona z roku 1996 a ze zpráv médií. Původně měla o výši poplatku rozhodovat rada ORTT, nicméně vláda si později tuto kompetenci nenechala vzít a výše poplatku se stala součástí zákona o státním rozpočtu. V roce 2002 činil roční poplatek 8950 forintů (33,77€)⁵⁶. Prohlášení o vlastnictví rozhlasového nebo televizního přijímače bylo součástí daňového přiznání.

Přesto však poplatková disciplína byla velice nízká. První vlna neplacení byla spojena s obdobím tzv. mediálních válek v letech 1990-3, při nichž vládnoucí strany střídavě ovládaly veřejnoprávní média, na což ty strany, které se právě ocitly v opozici, reagovaly tím, že zpochybňovaly poplatek před veřejností („Když chce mít vláda vlastní rozhlas a televizi, ať si je platí sama, a ne občané.“) Druhá vlna neplacení nastala po roce 1997, kdy nástup komerčních televizí marginalizoval vysílání MTV. Podle odborných studií⁵⁷ z odhadovaného počtu 3,8 milionu domácností pouze 1,6 milionu domácností platilo poplatek.

Za výběr koncesionářského poplatku byla ze zákona odpovědná rada ORTT, která měla pravomoc tuto činnost svěřit dané instituci. Detaily výběru bohužel nejsou známy. Ze zprávy roku 2003⁵⁸ nevyplývá, zda 50 stálých a 14 externích zaměstnanců Vysílacího fondu se někdy zabývalo také výběrem poplatků. Zjistit konkrétní stav naráží na skutečnost, že ustanovení zákona byla později měněna vládními vyhláškami, které jsou dostupné jen v maďarštině, a o nichž se odborná literatura v detailech nezmiňuje.

Týká se to například i celého Vysílacího fondu, který ze zákona sice spravuje ORTT, nicméně z následné praxe vyplývá, že o jeho příjmech a základním rozdělení výdajů rozhoduje ministerstvo financí a vláda v souvislosti s tvorbou státního rozpočtu.

⁵⁵ Poplatky se stanovují předem, 30% ceny licence musí splatit držitel licence okamžitě, zbytek hradí v ročních splátkách. Poplatky jsou diferencované podle velikosti a příjmů, malí lokální vysílatelé neplatí, na druhé straně ORTT vybírá peníze také za satelitní a celostátní kabelové licence.

⁵⁶ Television 2002. International Key Facts. IP and RTL Group, 2002.

⁵⁷ Například Bayer, Judith: Status of the Hungarian media after the 2002 elections. Viz <www.mirovni-institut.si/eng_html/articles/bayer.doc>

⁵⁸ Viz <alap.ortt.hu/gyik/alap.html>

Nedostatek financí pro provoz MTV se stal kritický po roce 1997. Do té doby MTV kompenzovala chybějící příjmy z výběru koncesionářských poplatků příjmy z reklamy, k nimž měla v oblasti terestrického vysílání až do roku 1997 monopolní přístup. Reklama hradila až 60% provozu MTV.

Když v roce 1997 zahájily vysílání RTL Klub a TV2, veřejnoprávní MTV o tyto příjmy přišla, a od té doby je plně závislá na dotacích poskytovaných státem do Vysílacího fondu. Trh televizní reklamy dnes z 90 procent kontrolují RTL Klub a TV2. Z celkového „koláče“ televizní reklamy na MTV dnes připadá jen 8%. MTV má zákonem povoleno vysílat reklamu v rozsahu 10% celkového vysílacího času. V průběhu jedné hodiny smí MTV vysílat 6 minut reklamy, na rozdíl od komerčních televizí, které mají dvakrát vyšší limit 12 minut⁵⁹.

2.10. Belgie

2.10.1. Stručná historie

Vývoj vysílání rozhlasu a televize v Belgii byl ovlivněn dvěma specifickými faktory této země. Jednak je to dvojjazyčnost obyvatelstva a federální organizace státu a dále to je – podobně jako v sousedním Nizozemsku – univerzální rozšíření kabelového příjmu televize. Kabelové systémy, které se rozvinuly z obcemi financovaných společných antén a rozvodů, dnes pokrývají 98 procent domácností.

Někdejší rozhlasové a televizní organizace RTBF (frankofonní Valonsko) a BRT (holandsky mluvící Vlámsko) byly původně financovány výhradně z veřejných prostředků. Koncem 80. let RTBF získala povolení vysílat televizní reklamu. BRT směla zařazovat reklamu jen do rozhlasového vysílání.

Jestliže ve svých počátcích byla činnost RTBF a BRT kontrolována centrální vládou, již v roce 1971 jejich řízení přešlo do pravomoci regionálních parlamentů. Od roku 1993, kdy belgický stát se stal federací tří autonomních celků (francouzské společenství, vlámské společenství a Brusel), vývoj dvou veřejnoprávních televizí již probíhal zcela nezávisle a také odlišně. Deskripce vysílacího systému se tudíž rozpadá na popis dvou zcela samostatných a také odlišných systémů.

Ještě před příchodem komerční televize obě veřejnoprávní organizace musely čelit konkurenci stejnojjazyčných programů ze sousedních zemí (Francie, Nizozemsko). Později do kabelových sítí pronikaly komerční programy ze zahraničí. Domácí komerční televize byly legalizovány v roce 1987 ve Valonsku a v roce 1989 ve Vlámku.

Ve Valonsku získala v roce 1987 devítiletou licenci komerční stanice RTL-TVi kontrolovaná lucemburskou CLT a vydavateli belgického frankofonního tisku. V roce 1994 TVi přidala další komerční tematický program Club RTL.

Vlámsko řešilo situaci novým kabelovým zákonem, ve kterém získala výhradní právo na komerční vysílání a tím i na televizní reklamu stanice VTM, kontrolovaná skupinou tiskových vydavatelů. Tento monopol však dlouho nevydržel, neboť z Londýna přes satelit

⁵⁹ O struktuře příjmů Magyar Televízió v posledních letech vypovídá následující tabulka:

	reklama	sponzoring	Vysílací fond	příjem z finančních transakcí	jiné příjmy	Mimofádné příjmy
1999	9.7%	1.8%	47.8%	0.5%	3.8%	36.4%
2000	11.1%	2.4%	68.8%	0.7%	7.8%	9.2%
2001	5.0%	0.7%	41.4%	0.5%	20.2%	32.2%
2002	9.6%	0.8%	74.6%	3.8%	10.3%	0.9%

zdroj: <www.hirado.hu/telehír/main/main.php?mode=english3>

začala do Vlámka vysílat komerční stanice VT4 ve vlastnictví zahraničního investora SBS. VTM na tuto konkurenci reagovala založením druhého komerčního programu K 2

V průběhu 90 let vznikaly v obou jazykových oblastech další regionální stanice, často s podílem tiskových médií, které na jedné straně vysílají reklamu, ale částečně též vykonávají veřejnou službu a jsou částečně dotovány (ve Valonsku např. částí poplatku, které kabelové společnosti musejí odvádět na podporu audiovizuální tvorby). Od 90. let mají televizní diváci obou komunit možnost sledovat také vlastní placené televizní kanály.

2.10.2. Struktura duálního systému vysílání

Jak valonská, tak vlámská, veřejnoprávní televize provozují dva celoplošné programy, proti nimž stojí buď jeden (Valonsko) nebo dva (Vlámko) silné komerční kanály. Výzkumy sledovanosti se provádějí odděleně pro vlámský Sever a pro valonský Jih.

První televizní program vlámského veřejnoprávního rozhlasu a televize VRT (*Vlaamse Radio- en Televisieomroep*)⁶⁰ **TV1** měl v roce 2003 podíl na publiku 27,9%. Druhý program VRT je vlastně „dvouprogramem“ s názvy **KETNET/canvas**. Zatímco KETNET je věnován dětem a mládeži, canvas vysílaný v odpoledních a večerních časech je mixem všech žánrů, sportu a experimentálních programů. Přičteme-li jeho podíl na publiku 10% k TV1, zjistíme, že ve vlámské části je veřejnoprávní televize nejsledovanější televizí (37,9%).

Nejsilnějším vlámským komerčním televizním programem je **VTM** s podílem na publiku 23,5%. VTM má svůj „druhý program“ **K2**, jehož podíl na publiku je 6,2%. Satelitní a kabelový program financovaný mezinárodní skupinou SBS **VT4** měl v roce 2003 podíl na trhu 6,8%. Přeshraniční sledování tří programů nizozemské televize je poměrně nízké, celkem 4,5%. Naproti tomu kategorie „ostatní“ ve výkazech sledovanosti má hodnotu 21,1%.

Na rozdíl od Vlámka má valonský veřejnoprávní rozhlas a televize RTBF (*Radio-Télévision belge de la Communauté française*) okrajovou sledovanost. Jeho dva programy **la une** (15,3%) a **la deux** (2,8%) se podílem na publiku nemohou rovnat ani největší belgické komerční televizi **RTL/Tvi** (17,9%), ani komerční televizi ze sousední Francie **TF1** (16,3%). Sledování tří francouzských programů TF1, France2 a France3 ukrajuje z „koláče“ belgického frankofonního publika celkem 33%. Také zde kategorie „ostatní programy“ je téměř pětina, podíl na publiku 19,8%.⁶¹

2.10.3. Právní úprava vysílání – regulační orgány

Jak vysílací zákony, tak zákony zakládající veřejnoprávní média se měnily v 90. letech. VRT i RTBF získaly v roce 1997 novými zákony statut veřejných společností zřízených orgány příslušných federalizovaných společenství.

Ve Vlámku je nejvyšším regulátorem Komisariát pro média **VCM** (*Vlaams Commissariaat voor de Media*), který se sestává ze tří komisařů s kvalifikací soudců a příslušného úřadu. Nicméně nejdůležitější rozhodování je stanoveno zákonem (počet celoplošných licencí, způsob licencování regionálních médií apod.).

Ve Valonsku je systém podobný francouzské legislativě. Vrcholným regulátorem je Nejvyšší audiovizuální rada **CSA** (*Le Conseil Supérieur de l'Audiovisuel*), která má devět členů jmenovaných vládou francouzského společenství. Vnitřní organizace je však odlišná od

⁶⁰ Původní BRT se v roce 1991 přejmenovala na BRTN a od roku 1997 s přijetím nového zákona získala současný název VRT.

⁶¹ Údaje o sledovanosti jsou za celý rok 2003. Zdroj <www.audimetrie.be>

francouzské CSA. Belgická CSA je rozdělena do dvou kolegií: kolegium pro stanoviska (*Collège d'avis*) a kolegium pro licence a kontrolu (*Collège d'autorisation et de contrôle*). Jak názvy vypovídají, první kolegium má funkci zákonodárnou, zatímco druhé kolegium udílí licence a dbá na dodržování zákona.

Collège d'avis má kromě čtyř členů CSA, jmenovaných vládou, plénum třiceti dalších členů, které vybírá vláda z osobností veřejného života a mediálního průmyslu. Zákon vyjmenovává 15 profesních kategorií, z nichž každá musí být zastoupena alespoň jedním členem.

Collège d'autorisation et de contrôle má kromě čtyř členů CSA dalších šest členů s funkčním obdobím na čtyři roky, z nichž tři jmenuje vláda a tři parlament frankofonního společenství. Tito členové musejí mít zkušenosti z oblasti práva, audiovizuálního průmyslu nebo z oboru telekomunikací.

Veřejnoprávní vlámský rozhlas a televize **VRT** je od roku 1997 zřízen jako „společnost s ručením omezeným veřejného sektoru“⁶², jejímiž orgány jsou Valná hromada akcionářů, Rada guvernérů (*Raad van Bestuur*), výkonný ředitel a auditoři. Valná hromada se řídí běžným obchodním zákoníkem. Rada guvernérů má dvanáct členů, které volí zakladatelé a akcionáři VRT, tj. vlámské společenství, na pět let tak, že na každé místo musejí být alespoň dva kandidáti. Výkonného ředitele volí valná hromada.

Od roku 1998 uzavírá VRT s vládou místního společenství pětileté kontrakty⁶³, v níž jsou na jedné straně určeny povinnosti VRT a na straně druhé tyto kontrakty zajišťují VRT financování, včetně přesně určené částky a inflační doložky.

Frankofonní veřejnoprávní rozhlas a televize **RTBF** je označen jako „nezávislý veřejný podnik kulturního charakteru“⁶⁴. Také zde došlo v roce 1997 ke změnám, mezi něž patří uzavírání pravidelných kontraktů s vládou a parlamentem společenství.⁶⁵

V čele RTBF je správní rada (*Conseil d'administration*), která má třináct členů. Jejich funkční období se kryje s funkčním obdobím parlamentu (rady) frankofonního společenství. Dle zákona složení členů rady má odpovídat proporcím složení politických sil po volbách. Tato rada může být odvolána jako celek, pokud v průběhu šesti měsíců dojde dvakrát k porušení uzavřeného kontraktu se společenstvím.

Dalšími orgány RTBF jsou Stálý výbor a Generální administrátor. Stálý výbor tvoří předseda s místopředsedy správní rady spolu s generálním administrátorem, který šéfuje dalším ředitelům RTBF. Generální administrátor je jmenován vládou společenství na období šesti let. Práci tohoto administrátora po třech letech a na konci funkčního období hodnotí skupina čtyř expertů vybraných správní radou.

Na řízení a na rozhodování o některých otázkách organizace podniku a jeho provozu mají vliv četné další komise, jako např. Paritní komise, Stálá poradní komise pro vysílání nebo regionální komise. Například Paritní komise má sedmáct členů, na jedné straně v ní sedí generální administrátor s dalšími sedmi členy, které na návrh ředitele schválila správní rada, a proti nim na druhé straně stojí osm členů reprezentujících zaměstnance RTBF. Kandidáty navrhuje odbory i profesní svazy. Sedmnáctým členem je předseda správní rady.

Počet a složení Stálé poradní komise určuje vláda s tím, že v ní mají být zástupci ministerstev školství a kultury, jakož i zástupci regionů a samosprávy, včetně zástupců

⁶² Text zákon v angličtině <www.vrt.be/doc/maxie.doc>

⁶³ Kontrakt na léta 2002-6 (holandšitna) viz <www.vrt.be/doc/bo0206.doc>

⁶⁴ Zákon o RTBF viz <<http://www.csa.cfwb.be/pdf/Décret%20RTBF.pdf>>

⁶⁵ Kontrakt na léta 2002-05 viz <www.csa.cfwb.be/pdf/Contrat%20de%20gestion%202002-2005.pdf>

příslušných odborových svazů. Dvanáctičlenné Regionální komise jmenuje správní rada z osobností politiky a veřejného života, přičemž političtí reprezentanti by měli být zastoupeni proporcionalně podle složení politického života.

Celkově se dá říci, že ve Vlámku je veřejnoprávní vysílatel těsněji napojen na exekutivu, zatímco ve Valonsku má větší vliv místní parlament.

2.10.4. Financování televizního vysílání

Financování obou vysílatelů veřejné služby je shodné v tom, že jak VRT, tak RTBF, ve smlouvách, které uzavírají s vládou a parlamentem, získávají garance svých příjmů na další léta, včetně ustanovení o tom, že chybějící částky stát doplácí jako subvenci.

VRT nevysílá v televizních programech reklamy, reklamu má povolenou pouze pro rozhlasové vysílání, nicméně televizní sponzoring je povolen. Až do roku 2002 část příjmů plynula z placení rozhlasového a televizního poplatku, který byl na jaře 2002 zrušen. Od té doby největší část prostředků pro provoz získává VRT z dotací rozpočtu vlámské komunity.

Zda a jak se zrušení poplatku promítlo do daňových pravidel (např. v sousedním Nizozemsku byl poplatek v roce 2000 zrušen a transformován do speciální daně), není známo. V roce 2002 garantoval kontrakt VRT poskytnutí vládního grantu ve výši 229 326 000 € se slibem čtyřprocentního navyšování. Dodatečnými příjmy bylo inkaso za rozhlasovou reklamu 40,9 milionů € a televizní sponzoring 8,7 milionů €⁶⁶, což znamená, že vládní grant financoval VRT z 82%.

RTBF je financována z více zdrojů, mezi něž patří rozhlasový a televizní poplatek, reklama, sponzoring, ale i dotace. Reklama není zákonem omezena nad rámec evropských norem, může se však regulovat ve smlouvách s vládou, které se každý rok vyhodnocují. RTBF může vysílat reklamu v rozsahu 15% celkového vysílacího času, v jedné hodině až 20%, tj. 12 minut. Zákon o RTBF žádá, aby příjmy z reklamy a sponzoringu nepřesáhly 25% z celkového rozpočtu. Navíc platí ustanovení, že pokud získá RTBF z reklamy více než 15 milionů €, musí odvádět část zisku tištěným médiím.

Poplatek se platí zvlášť za televizi a zvlášť za autorádio. Placení rozhlasového a televizního poplatku bylo v dubnu 2003 reformováno a sníženo. Televizní poplatek se snížil z někdejších 200,88 € ročně na 140,00 €, poplatek za autorádio zlevnil z 29,40 € na 25,00 €⁶⁷.

RTBF může čerpat také z prostředků Centra filmu a audiovize⁶⁸, do něhož plynou poplatky držitelů kabelových a vysílacích licencí. Tyto poplatky jsou odstupňovány podle výše hrubého příjmu ze všech komerčních činností spojených s vysíláním a pohybují se v rozmezí 1,4%-2,2% z tohoto obrátu⁶⁹. Soukromý vysílatel může poplatek částečně hradit i věcným plněním při podpoře audiovizuální tvorby, např. investicemi do koprodukcí.

2.11. Dánsko

2.11.1. Stručná historie

Až do roku 1988 měla veřejnoprávní rozhlasová a televizní organizace *Danmarks Radio* (DR) monopol na televizní vysílání. DR nesměla vysílat reklamu a poplatky vystačily

⁶⁶ Informace z webové stránky <www.vrt.be/vrt_master/engels_television/index.html>

⁶⁷ Údaj uváděný v materiálu ČT „Poplatek v souvislostech“ (200€) již není platný.

⁶⁸ Na adrese <www.cfwb.be/av/CINEAV/pg001.htm>

⁶⁹ 1,4 procenta se odvádí při obrátu do 5 milionů €, nejvyšší sazba 2,2 procenta se platí při obrátu nad 20 milionů €. zdroj: *Décret du 27 février 2003 sur la radiodiffusion (Art.41)*.

jen na jeden celostátní program. V roce 1988 stát rozhodl, že zřídí druhý televizní program TV2, který bude provozován na komerčním základě, po vzoru britské ITV.

Licenci ovšem nedostaly soukromé společnosti, ale státem zřízená TV2, která dostala do začátku od státu provozní úvěr a kromě toho, že byla financována prodejem reklamního času, část rozpočtu jí hradí příspěvek z výnosu televizního poplatku. Za to však musí plnit státem stanovené povinnosti a její program je pokládán za součást vysílání veřejné služby. TV2 se ukládá, aby vlastními silami připravovala především zpravodajství a publicistiku, zatímco ostatní programy má získávat zakázkovou tvorbou u nezávislých producentů.

TV2 okamžitě na sebe strhla pozornost větší části televizního publika, na což DR reagovala tím, že od roku 1996 začala vysílat druhý program DR2, který je však primárně vysílán satelitem a dostupný jen pro kabelové domácnosti. Počet těchto domácností se od 80. let postupně zvětšoval, takže dnes dvě třetiny domácností přijímá televizní signál z kabelové sítě nebo ze satelitu.

Tato skutečnost umožnila pronikání komerčních, státem neregulovaných televizních programů, přestože jim stát zpočátku neuvolnil žádné vysílací frekvence. Komerční televizní programy v dánsčině byly od 90. let distribuovány satelitem z Velké Británie (TV3, TV Danmark), později se staly součástí dánského vysílacího systému.

2.11.2. Struktura duálního systému vysílání

Televizní vysílání v Dánsku dnes ovládají čtyři subjekty. Jsou to dva vysílatelé veřejné služby **DR1** a **TV2**, následují programy skupiny Kinnevik **TV3** a **3+** a skupina lokálních televizí spojená do sítě s podporou SBS Broadcasting **TV Danmark**. Jak DR, tak TV2 dnes vysílají ještě další druhé programy pro kabel a satelit **DR2** a **TV2 Zulu**. Rovněž TV Danmark má od roku 2000 druhý program **TV Danmark2**.

S výjimkou DR1 a TV2, které jsou důsledně celoplošné, jsou všechny další programy z větší části odkázány na satelitní a kabelové šíření, které je dostupné asi 66 procentům domácností. Pouze TV Danmark se šíří také terestricky na lokálních frekvencích, na kterých do rámcového satelitního programu komerčního vysílatele vstupují svými pořady držitelé menších lokálních licencí, takže program je dostupný 75 procentům dánských domácností.

Prioritou programu DR1 je zpravodajství, publicistika a dokument, program doplňují televizní seriály a filmy. DR2 je alternativním programem, na kterém dostávají prostor experimenty a specializovaná témata.

Nejsledovanějším programem je TV2 (38% podílu na publiku), následuje veřejnoprávní DR1 a DR2 (32%), TV3 (11%), TV Danmark (7%), a další. Ze součtu podílu dvou programů DR připadá na DR2 přibližně 3%.⁷⁰

Jak DR, tak TV2 má svoje regionální pobočky, u DR ve formě studií, u TV2 ve formě samostatných regionálních stanic.

V Dánsku existuje poměrně rozsáhlá síť lokálních televizí, které mají povinnost vysílat nejméně jednu hodinu původního domácího zpravodajství a publicistiky, jinak jsou napojeny na retranslace jiných programů.

⁷⁰ Údaje z publikace Facts on DR Viz<http://www.dr.dk/omdr/pdf/FACTS-2003-PDF_.pdf>

2.11.3. Právní úprava vysílání – regulační orgány

Vysílání v Dánsku je řízeno a regulováno vícero orgány, přičemž stát si prostřednictvím ministerstva kultury a jeho mediálního sekretariátu udržuje kontrolu nad vysíláním, o kterou se dělí s demokraticky volenými programovými radami na lokální i celostátní úrovni. Parlament má částečný vliv jen na orgány veřejnoprávních vysílatelů.

Podle zákona o vysílání z roku 1996 je DR označena jako „nezávislá veřejná instituce“, zatímco TV2 je pouze „nezávislou institucí“ ve formě společnosti s ručením omezeným, jejímž zakladatelem je stát.

V minulých letech došlo k politické dohodě o tom, že TV2 by se měla perspektivně, nejpozději do roku 2006, privatizovat. Parlament naposledy o této věci rozhodl vloni v červenci. Podrobnosti privatizačního procesu zatím nejsou známy. Na webových stránkách Ministerstva kultury byl 18. prosince 2003 zveřejněn text licenční dohody pro TV2/Danmark A/S obsahující licenční podmínky, kterými se TV2 ukládají povinnosti veřejné služby.⁷¹

DR vysílá dva televizní a čtyři rozhlasové programy. V jeho čele je desetičlenná **správní rada** (*bestyrelse*) jmenovaná na funkční období 4 roky. Tři členy včetně předsedy jmenuje Ministerstvo kultury, šest členů je jmenováno parlamentem (nesmějí to být poslanci), jeden člen zastupuje zaměstnance DR. Správní rada jmenuje a odvolává ředitele a čelné vedoucí pracovníky.

Zákon ukládá ministerstvu vytvořit **programovou radu DR** jako poradní orgán s funkčním obdobím čtyř let, jehož složení a statut ponechává na ministerstvu. Zároveň zákon předpokládá vytvoření regionálních programových rad u krajských studií, které na období čtyř let jmenuje místní samospráva. Přípomínky regionálních programových rad se předkládají centrální programové radě, která k nim zaujímá stanoviska a předává správní radě.

Podobná struktura řízení je také u **TV2**, rovněž se dvěma programy, ve které podle zákona **správní radu** tvoří jedenáct osob, z nichž osm jmenuje ministerstvo z řad mediálních a hospodářských odborníků, dva členy jmenují regionální správní rady a jeden člen zastupuje zaměstnance.

Regionální stanice TV2 se zakládají podle pokynů ministerstva, jsou pod kontrolou Rady představitelů (*Board of Representatives*), o jejímž jmenování a složení zákon mlčí s tím, že podrobnosti určí ministerstvo. Zákon pouze žádá, aby tato rada reprezentovala „rozmanitost aspektů regionální kultury a regionálního společenství“. **Rada představitelů** funguje jako regionální „programová rada“ (viz DR), přičemž hlavní odpovědnost za regionální stanici nesou **regionální správní rady**. Tyto správní rady mají mít pět až sedm členů, z nichž jeden člen zastupuje zaměstnance stanice a zbylé členy jmenuje Rada představitelů.

Soukromé vysílatele reguluje **Satelitní a kabelová rada** (*Satellite and Cable Board*), která uděluje licence programům, které mají větší než lokální dosah. Tato rada má pět členů z řad právníků, techniků, hospodářských a mediálních odborníků, které jmenuje vláda. Protože Satelitní a kabelové rada podle zákona má také pravomoci odvolacího místa ve věci dodržování zákona i pro celostátní terestrické vysílatele (mj. také DR a TV2), je možné ji pokládat za střežového regulátora vysílání.

Existují tu ještě **Rady pro místní R a TV vysílání** (*Local Radio and Television Boards*), které udělují frekvence a licence místním rozhlasovým a televizním stanicím. Tyto rady se vytvářejí při místní samosprávě podle zákonem stanovených podmínek. Musejí mít lichý počet členů, nejméně pět. Část z nich jmenuje místní samospráva přímo (nesmějí to být

⁷¹ Blíže viz < <http://www.mediesekretariatet.dk/tv2.htm> >

členové zastupitelstva), část se dostane do rady na základě veřejné diskuse s občany a jejich organizacemi. Funkční období těchto rad se kryje s funkčním obdobím samosprávy.

Udělování licencí těmito místními radami podléhá konzultacím s vládním **Výborem pro místní R a TV vysílání** (*Local Radio and Television Committee*), který tvoří pět členů jmenovaných ministerstvem z řad právníků, techniků, hospodářských a mediálních odborníků jako u Satelitní a kabelové rady.

Místní stanice mají povinnost vysílat nejméně jednu hodinu původního programu denně a přenášet další programy „převážně v dánštině“. Lokální rádia neplatí za licenci poplatek, ale nesmějí se síťovat. Naproti tomu lokální televize se mohou síťovat a napojují se na rámcové komerční programy, za to však platí licenční poplatek. Jeho výnos slouží k financování Výboru a sponzorování nevýdělečných lokálních stanic.

Vysílací zákon ustavuje ještě **Radu pro rozhlasovou a televizní reklamu** (*Radio and Television Advertisements Board*), která je tříčlenná, jmenovaná ministrem kultury. Tato rada řeší konflikty a stížnosti ve věci vysílaných reklam.

2.11.4. Financování televizního vysílání

Danmark Radio DR je financována výhradně koncesionářskými poplatky, ve svých programech nesmí vysílat reklamu. Koncesionářský poplatek lze platit buď za rozhlas a televizi současně nebo pouze za rozhlasový přijímač. Existují rozdílné sazby pro černobílé a barevné televizory. Snížení poplatku se poskytuje jen na vyžádání ze sociálních důvodů, poskytnuté úlevy refunduje do rozpočtu DR stát.

Výběrem poplatků je pověřena DR, platí se půlročně nebo celoročně. Prodejci rozhlasových a televizních přijímačů mají povinnost o prodaných přijímačích informovat DR. Zákon ponechává detaily výběru v pravomoci ministerstva.⁷²

Výši poplatku určuje ministerstvo kultury po konzultacích s finančním (rozpočtovým) výborem parlamentu. Podle politických dohod se poplatek má do roku 2006 každoročně zvyšovat. (Podrobnosti jsou zpracovány v příloze 3.14. na konci textu). V současné době, tj. v roce 2004, se za rozhlasový přijímač platí ročně 318 dánských korun (42,6€), za černobílý přijímač 1386 DKK (186€) a za barevný přijímač 2154 DKK (289€).

Po odečtení 25% DPH se výnos poplatku dělí podle předem dohodnutých procent. 18% poplatkového výnosu dostává TV2, 1,1% výnosu je určeno k podpoře lokálních rozhlasů a televizí, DR získává 82,8% vybraných poplatků.

Z interního hlediska je provoz DR financován z 90% poplatky, 10% tvoří jiné příjmy (6% prodej pořadů, sponzoring, koprodukce, 3% úroky, 1% multimédia).

Vysílání reklam přináší pro TV2 přibližně 65-70% příjmů, zbytek výnosů tvoří příspěvek z koncesionářského poplatku a jiné příjmy.

2.12. Švédsko

2.12.1. Stručná historie

Monopol švédského státního rozhlasu a televize trval prakticky až do 90. let, do roku 1992, ve kterém stát udělil licenci pro celoplošný komerční terestrický program TV4. Až do

⁷² Výroční zprávy o této záležitosti mlčí, webová stránka o poplatcích je vedena pouze v dánštině. Viz <<http://www.dr.dk/omdr/index.asp?sektion=praklinks&subsektion=115>>

té doby se soukromé vysílání odehrávalo na bázi malých komunitních rádií (*närradio* – od roku 1979) nebo pronikalo do Švédska ze zahraničí prostřednictvím satelitu a kabelu (televizní program TV3 od roku 1987)⁷³

Původní vysílací organizace Sveriges Radio, formálně organizovaná jako akciová společnost ve státním vlastnictví, prodělala od roku 1956, kdy ve Švédsku začalo televizní vysílání, četné reorganizace. Například první SVT1 a druhý SVT2 program byly organizovány jako samostatné konkurující se jednotky, včetně samostatného zpravodajství s povolenou koordinací jen u sportovních pořadů. Samostatné zpravodajství se neosvědčilo, nicméně programově byly SVT1 (celostátní program) a SVT2 (program vytvářený regionálními studii) odděleny až do roku 1996.

Počátkem 90. let se definitivně od sebe oddělily rozhlas Sveriges Radio (SR) a televize Sveriges Television (SVT), a vznikl třetí vysílatel veřejné služby vzdělávacího charakteru Utbildningsradio (UR), který dříve existoval jako jeden z útvarů společné rozhlasové a televizní organizace. V rámci této reorganizace v roce 1993 byly tyto instituce zastřešeny státem podporovanou veřejnou nadací, v nichž mají účast veřejné organizace a také tisková média, ovšem většinu hlasů ve správní radě si drží stát.

2.12.2. Struktura duálního systému vysílání

Ve Švédsku existují jen tři organizace, které vlastní licenci pro analogové terestrické vysílání televize, a to veřejnoprávní *Sveriges Television AB* (SVT), *Utbildningsradio AB* (UR), a soukromá *TV4 AB*. UR nemá vlastní televizní program, pouze vstupuje svými pořady do programů SVT. Kromě toho existuje řada dalších, ale jen satelitních, kabelových, dnes také digitálních televizních programů.

Vysílatel veřejné služby *SVT AB* v současnosti připravuje celkem šest televizních programů. Kromě celostátních terestrických **SVT1** a **SVT2** jsou to programy připravované především pro digitální vysílání, které bylo ve Švédsku zahájeno v dubnu 1999.

Již dříve, v roce 1997, vznikl program **SVT Europa** jako „exportní“ švédský program, který je například ve Finsku retranslován i pozemními vysílači v oblastech se švédskou menšinou. V roce 1999 vznikl zpravodajský veřejnoprávní kanál **SVT24**, který v pracovních dnech vysílá celodenně zprávy a informace o počasí. Jeho relace vstupují také do programů SVT1 a SVT2 v ranních a denních hodinách. Od ledna 2002 SVT vysílá program **SVT Extra**, v jehož programu se kromě repríz objevují i pořady, které se do SVT1 a SVT2 „nevešly“. (například část olympijských přenosů apod.). Pro digitální vysílání připravuje SVT také dětský program **Barnkanalen**, v letošním roce se má spolu se vzdělávacím UR AB připravovat také kulturní a vzdělávací program **Kunskapskanalen**.

Celostátní komerční terestrický program společnosti *TV4 AB* **TV4** spolupracuje se šestnácti lokálními komerčními stanicemi, které mají právo na jednu hodinu týdně vlastního programu v rámci celostátního vysílání. Podle plánů z roku 2002 se program TV4 má regionalizovat s rozdílnými regionálními variantami. Pro digitální a kabelové šíření připravuje *TV4 AB* program **TV4 Plus**.

Satelitní a kabelový **TV3**, který začínal v roce 1987 jako komerční satelitní program pro všechny skandinávské země, se v roce 1990 se rozdělil na švédskou, norskou a finskou variantu. Po vzniku TV4 ztratil satelitní TV3 na popularitě, nicméně stále zůstává čtvrtým

⁷³ Za zmínku stojí, že od zvažovaného povolování individuálních satelitních antén bylo upuštěno v roce 1986 a teprve od ledna 1988 úřady daly souhlas k zapojení švédské komerční televize TV3 vysílané přes satelit z Londýna také do kabelových sítí.

nejsledovanějším švédským televizním programem. Není licencován ve Švédsku, ale ve Velké Británii, odkud vysílá již od 80. let.

Kanal 5 začínal jako „nordický“ satelitní program, který získal v roce 1999 celostátní digitální terestrickou licenci. Původně byl investorem švédský kapitál, později byl Kanal 5 prodán firmě SBS Broadcasting, která z něj udělala zábavný program s převážně importovanými pořady. V souvislosti se zahájením digitálního vysílání získaly licence ještě další společnosti, z nichž některé se mezitím z vysílání opět stáhly.

Pět programů – dva veřejnoprávní a tři komerční - na sebe poutá 85% sledovanosti, zbylých 15 procent je rozloženo do dalších kabelových a placených programů (např. TV6, ZTV, TV8), mezi nimiž jsou i prémiové kanály společnosti **Canal+**.

V součtu svých dvou programů má veřejnoprávní televize čtyřicetiprocentní podíl na publiku. V roce 2003 činil tento podíl u SVT2 15% a u SVT1 25,1%. Stejný podíl na publiku 25,1 dosáhla i nejsledovanější komerční televize TV4. Na čtvrtém místě sledovanosti stojí TV3 (10,4%), za ní následuje program Kanal 5 (8,1%). Další data uvádí příloha.

2.12.3. Právní úprava vysílání – regulační orgány

Televizní vysílání ve Švédsku se řídí zákonem o vysílání z roku 1996⁷⁴, Chartou o televizních službách SVT a také licenčními podmínkami, které jsou při udělování licencí vysílatelům ukládány. Podle zákona celostátní rozhlasové a televizní licence uděluje vláda, nikoli nějaký nezávislý regulátor.

Licence lokálním vysílatelům, včetně kabelových a satelitních operátorů, uděluje **Rozhlasová a televizní autorita RTVV** (*Radio- och TV-verket*). Je to úřad, který vede ředitel s výkonnými pravomocemi jmenovaný vládou. Podle své internetové stránky⁷⁵ má tento úřad 15 zaměstnanců a jeho práci kontroluje tříčlenná dozorčí rada jmenovaná vládou.

Pro veřejnou kontrolu vysílání, a to jak veřejnoprávního, tak soukromého, zákon zřizuje **Vysílací komisi** (*Granskningsnämnden för radio och TV*). Komise má sedm členů a čtyři náhradníky, kteří jsou jmenováni vládou. Zákon určuje, že členové mají „reprezentovat rozmanité části společnosti z oblasti politiky, kultury a médií.“ Předseda komise a jeho zástupce musí mít kvalifikaci soudce.

Komise přijímá stížnosti na vysílání a sama v pravidelných zprávách vysílání monitoruje. Zasedá nejméně jednou za čtrnáct dní s výjimkou léta. Stížnosti buď odmítne nebo vydá kritické stanovisko nebo udělí sankci, která může mít charakter předběžného opatření nebo pokuty. Při porušení zákona (např. pornografie, podpora násilí apod.) komise svoje zjištění předává soudům. Proti sankcím komise je možné odvolat se k soudu, jenž vydá konečné rozhodnutí. Totiž se týká odejmutí licence, ke kterému může dojít jenom ze zákonných důvodů.⁷⁶

SVT je ve stoprocentním vlastnictví nadace s názvem „*Förvaltningsstiftelsen för Sveriges Television AB, Sveriges Radio AB och Sveriges Utbildningsradio AB*“. Vrcholným orgánem SVT je sedmičlenná **správní rada**, Vedení nadace jmenuje do správní rady pět členů a jednoho náhradníka. Vláda jmenuje jednoho člena a jednoho náhradníka. Tito členové správní rady jmenují výkonného ředitele, který se stává sedmým členem správní rady. Správní rada může ovlivňovat chod organizace, nesmí však zasahovat do vysílaného obsahu.

⁷⁴ V anglické verzi viz <www.grn.se/PDF-filer/engelsk/broadcasting_rules/radioandtelevisionact2002.pdf>

⁷⁵ Webová stránka <www.rtvv.se/english/index.htm>

⁷⁶ Webová stránka komise je <<http://www.radiotjanst.se/>>

Při své činnosti se vrcholní funkcionáři řídí zákonem a podmínkami licence, které jsou vtěleny do Charty o televizních službách SVT. Je to v podstatě smlouva mezi státem a SVT o rozsahu a úrovni služeb, které SVT musí poskytovat. Tato smlouva je pětiletá, nyní je uzavřena na období let 2002-2005.

Přípravu této smlouvy organizovalo ministerstvo kultury, které pověřilo odbornou komisí jejím vypracováním. Poté byl návrh smlouvy diskutován komisí, do které ministerstvo přizvalo zástupce všech parlamentních stran tak, aby získalo pro ni podporu v parlamentu, který smlouvu schvaloval.

2.12.4. Financování televizního vysílání

SVT ve svých programech nesmí vysílat reklamu a proto je její činnost téměř výhradně financovaná výnosem televizního poplatku (*tv-avgiften*), který je odvozován od vlastnictví televizního přijímače. Výnos však financuje i rozhlas (SR) a producenta vzdělávacích pořadů (UR). O výši poplatku rozhoduje parlament, jakož i o rozdělení jeho výnosů. V současnosti získává SVT 58% z poplatku, rozhlas SR dostává 37% a UR 5% z vybrané částky.

Výnos z poplatku představuje 90% příjmů SVT, zbytek tvoří prodej pořadů (4%), poskytování technických služeb (1,5%), sponzoring (1%) a jiné příjmy (3,5%)..

Již několik let je podle politické dohody poplatek průběžně navyšován o 5 až 6 SEK měsíční taxy. Také na rok 2004 se poplatek zvýšil o 60 SEK ročně, takže jeho roční sazba činí 1872 SEK, což je asi 201 €. Poplatek lze platit ročně, pololetně, čtvrtletně i měsíčně.

Poplatek vybírá specializovaná organizace Radiotjänst i Kiruna AB⁷⁷.

2.13. Litva

2.13.1. Stručná historie

Litevský státní rozhlas a televize LRTV sehrál významnou roli v úsilí o získání nezávislosti, kterou litevský parlament jednostranně vyhlásil v březnu 1990, aniž ji sovětský režim dalších 18 měsíců uznal. Známý je zejména konflikt mezi sovětskou armádou a litevskými občany, kteří v lednu 1991 ve Vilniusu bránili televizní vysílač proti jeho obsazení. Nezávislost baltických států uznal bývalý SSSR až 6. září 1991, tři měsíce před svým definitivním rozpadem. Do té doby bylo centrum litevské televize 222 dnů okupováno ruskými jednotkami.

První komerční televize Tele-3 začala vysílat v Litvě již v letech 1991-2 na frekvencích jednoho ze dvou ruských programů. Jejím provozovatelem byl americký občan litevského původu, který finance na provoz získal u zahraničních nadací. Když se podpora ze zahraničí v roce 1994 zastavila, stala se majitelem stanice litevská firma Status ve spolupráci s americkým investorem. Nový majitel televize Tele-3, přejmenované na TV3, v roce 1996 zkrachoval a TV3 převzala skandinávská skupina *Modern Times Group MTG*, která později vysílání TV3 rozvinula jako baltický projekt s verzemi pro Lotyšsko a Estonsko.

Komerční stanice využily toho, že Litva postupně vypnula na frekvencích ruské programy RTR a ORT a chtěla je nahradit stanicemi vysílajícími v litevštině. V roce 1995 tak

⁷⁷ <<http://www.radiotjanst.se/>>

začala vysílat celoplošná komerční stanice LNK (*Laisvas ir nepriklausomas kanalas* – Svobodný a nezávislý kanál), jejímž investorem je skandinávská mediální skupina *Marieberg/Bonnier*. Třetí komerční celoplošnou stanicí se stala TV 4, kterou provozuje *Baltijos TV* financována částečně z Polska (POLSAT) a částečně z USA. *Baltijos* je jedinou stanicí, která provozuje vlastní vysílače. Všechny ostatní televize využívají telekomunikačních služeb někdejšího státního operátora.

2.13.2. Struktura duálního systému vysílání

V Litvě se dnes vysílají čtyři celoplošné terestrické televizní programy, z nichž **LTV** připravuje veřejnoprávní Litevský národní rozhlas a televize LRT (*Lietuvos Nacionalinis Radijas ir Televizija*). Zbylé tři celostátní programy jsou komerční – **TV3**, **TV4**, **LNK**. Z lokálních stanic je významnější pouze metropolitní **Vilniaus TV** a hudební **Tango TV**, které vysílají na zbytkových frekvencích v litevském hlavním městě.

Kabelové sítě sice nejsou příliš rozvinuty, penetrace kabelu se odhaduje na 10% domácností, televizní diváci však profitují z přesahu signálu ze sousedního Ruska a Polska. Z toho důvodu je televizní trh segmentovaný a nejsledovanější stanice nepřesahují 30tiprocentní podíl na publiku.

Výsledky za měsíc únor 2004,⁷⁸ staví na první místo komerční **TV3** (27,6%), těsně následuje další komerční stanice **LNK** (26,9%). Veřejnoprávní **LTV** (10,9%) jen těsně předčila komerční **TV4** (10%). Zbytek podílu je rozdělen do kategorie „ostatní“ (16,3%) nebo do okrajových sledovaností v rozsahu 1-3%. Blíže viz příloha. Za zmínku stojí 3% podíl soukromého ruského kanálu **PBK** (Piervyj Baltijskij Kanal), který je připravován i pro další pobaltské státy Lotyšsko a Litvu, a který je k dispozici pouze v kabelové distribuci.

V únoru 2003 veřejnoprávní LRT zahájila vysílání svého druhého, kulturního litevského programu **LTV2** na satelitu. LVT2 se ve Vilniusu a na východě země (Klajpeda) vysílá také terestricky. Rovněž komerční vysílatelé rozšiřují svoji nabídku. V prosinci 2003 provozovatel nejsledovanějšího komerčního kanálu TV3 začal vysílat další svůj program pro kabelovou distribuci **TV1**.

2.13.3. Právní úprava vysílání – regulační orgány

Litva přijala v roce 1996 mediální zákon, který pokrývá činnost všech médií, tj. tisku, rozhlasu i televize.⁷⁹ Právní rámec vysílání veřejné služby pak tvoří speciální zákon o národním litevském rozhlasu a televizi.⁸⁰

Orgánem, který uděluje licence a dbá na dodržování zákonů je **Rozhlasová a televizní komise LRTK** (*Lietuvos Radijo ir Televizijos Komisija*), která je nezávislou právníkou osobou s odpovědností směřující k parlamentu *Seimas*, a která má dvanáct členů. Jednoho člena jmenuje prezident republiky, tři členy jmenuje parlamentní výbor pro vzdělávání, vědu a kulturu, zbylých osm členů nominují vyjmenované tvůrčí svazy a vydavatelé tisku.⁸¹ Funkční období členů jmenovaných parlamentem a prezidentem se kryje s funkčním obdobím

⁷⁸ Údaje TNS-Gallup, viz <www.tns-gallup.lt/orig/en/data.php?id=36&page=1>

⁷⁹ Viz <<http://www3.lrs.lt/c-bin/eng/preps2?Condition1=170831&Condition2=>>>

⁸⁰ Viz <<http://www3.lrs.lt/c-bin/eng/preps2?Condition1=111141&Condition2=>>>

⁸¹ Konkrétně: Svaz výtvarných umělců, Svaz filmových umělců, Svaz hudebních skladatelů, Svaz spisovatelů, Unie litevských divadel, Asociace litevských žurnalistů, Unie litevských žurnalistů a Asociace vydavatelů periodického tisku.

parlamentu a prezidenta. Členové mohou být odvoláváni jenom těmi institucemi, které je do funkce jmenovaly.

Komise je financována odvodem 0,8% ze zisků komerčních televizí. Komise se schází nejméně jednou měsíčně, konkrétní administrativní činnost vykonává úřad. Pravidla fungování úřadu a jmenování jeho ředitele je v pravomoci Komise.

Rozhlas a televize veřejné služby **LRT** (*Lietuvos Nacionalinis Radijas ir Televizija*) je zákonem definován jako veřejná nezisková instituce ve vlastnictví státu. Zákon stanovuje práva a povinnosti LRT, které jsou definovány spíše v obecnější rámcové formě. Vrcholnými orgány jsou Rada LRT, Administrativní rada a ředitel.

Rada LRT má podle poslední novely zákona z roku 2001 dvanáct členů vybraných z „významných individualit z oblasti společenského, vědeckého a kulturního života.“ Funkční období je v zásadě šest let, členové by se měli postupně vyměňovat po dvou letech. Čtyři členy jmenuje prezident republiky. Čtyři členy jmenuje parlament *Seimas* tak, že dva členy mají právo jmenovat vládní strany a dva členy jmenuje opozice. Zbýlé čtyři členy nominují: Litevská vědecká rada, Litevská vzdělávací rada, Asociace tvůrčích svazů a Litevská biskupská konference.

Předseda rady je volen na období tří let. rada se schází nejméně jednou za měsíc. Rada má právo vyjadřovat se ke koncepčním otázkám, rozhodovat o počtu a množství vysílaného programu, schvaluje vnitřní předpisy LRT a především: ustavuje Administrativní radu a jmenuje ředitele. Rada není odvolatelná jako celek, může však jako celek podat demisi z vlastního rozhodnutí.

Administrativní radu LRT tvoří pět členů, které jmenuje Rada LRT na období 4 let. Členové této rady musejí mít „manažerskou a/nebo finanční kvalifikaci“. Administrativní rada se stará především o ekonomické řízení podniku, v této oblasti úzce spolupracuje s ředitelem, kterému dodává odborná stanoviska. Podobné konzultace poskytuje i radě LRT, které předkládá zásadní ekonomická rozhodnutí ke schválení.

Ředitel je jmenován Radou LRT na období pěti let. Rada ho také může odvolat při ztrátě důvěry dvoutřetinovou většinou. Pokud Rada podá demisi jako celek, končí tím také funkční období ředitele.

2.13.4. Financování televizního vysílání

V období své předválečné nezávislosti do roku 1939 se také v Litvě platil rozhlasový poplatek, který však v době sovětské vlády byl zrušen, neboť provoz státního rozhlasu a státní televize se hradil ze státního rozpočtu. Současný zákon o LRT předpokládá zavedení zvláštní daně, jejíž výnos bude převáděn na vysílatele veřejné služby, aniž zmiňuje další detaily. Dosud se tak však nestalo a LRT je financována především ze státního rozpočtu, ve kterém má svoji vlastní rozpočtovou kapitolu.

Podle údajů z roku 2002⁸² byl litevský rozhlas a televize financován z 86% ze státního rozpočtu, 14% příjmů dodal prodej reklamního času a 3% tvořily jiné příjmy. Litevská televize smí podle zákona vysílat reklamy v maximálním rozsahu 15% celkového vysílacího času, dokonce smí pořady přerušovat reklamou. Na druhé straně teleshopping je zde zakázán a pokud bude schválena zvláštní vysílací daň, podíl reklamy se má snížit na 10%.

⁸² Z prezentace na webu <<http://fc.vdu.lt/e-media/md/4.ppt>>

2.14. Řecko

2.14.1. Stručná historie

Řecko bylo jednou z posledních evropských zemí, která zahájila vlastní pravidelné televizní vysílání – až v roce 1966. Do té doby se v Řecku s televizí pouze experimentovalo a sledovaly se zahraniční, především italské televizní stanice. Další zvláštností historie zdejšího vysílání bylo privilegované postavení armády, která od občanské války po roce 1945 až do odstranění vojenské junty (vládla zde v letech 1967-1974), měla vlastní rozhlasové, později i televizní vysílání. Po roce 1974 se vojenské programy včlenily do systému státního vysílání a armádní program označovaný YENED se stal druhým programem státní televize ERT.

Komerční vysílání bylo oficiálně zákonem povoleno v roce 1989, aniž se vytvořila pravidla pro udělování licencí. Zákon z roku 1989 deregulující vysílání víceméně legalizoval situaci, která vznikla už v roce 1987, když pravicoví starostové velkých řeckých měst přes odpor levicové socialistické vlády zaštitili vysílání soukromých rádií. Někteří starostové navíc povolili retransmisi zahraničních stanic na místních frekvencích.

Ještě v roce 1989 byly založeny dvě soukromé televize Mega Channel a Antenna TV. Zákon sice vytvořil Národní radu pro vysílání, ale nevybavil ji kontrolními pravomocemi. V následujících letech došlo k divoké deregulaci, kdy vznikaly četné nové soukromé televize, často jen lokálního významu, v naprosté většině s přispěním kapitálu tištěných médií. V roce 1993 se pokusila vláda novým zákonem vysílací radu připoutat blíže k vládě, detaily jejího fungování odkázala na vládní dekrety, které však nikdy nebyly přijaty.

Živelný a neregulovaný vývoj televizního vysílání trval až do roku 2000. V této době se založila tradice pololegální retranslace zahraničních satelitních programů na místních frekvencích. Nový zákon z listopadu 2000 sice přijal nová závazná pravidla pro organizaci rozhlasového a televizního vysílání, v podstatě však posvětil situaci, která na trhu vznikla, když v Řecku vysílalo asi 160 soukromých televizí⁸³, mnohé z nich až do roku 2000 bez licence.

2.13.2. Struktura duálního systému vysílání

Vysílání veřejné služby provozuje rozhlasová a televizní organizace ERT (*Elliniki Radiofonia Tileorassi*), která vysílá tři programy: celoplošné **ET-1**, **NET** a regionální **ET-3**, který sídlí v Soluni. Od konce 80. let, kdy na trh vtrhla neregulovaná komerční televize, sledovanost vysílání veřejné služby postupně klesala a dnes se podíl na publiku všech tří programů dohromady pohybuje v rozmezí 8-15%.⁸⁴

Nejsledovanějším komerčním programem je **Antenna 1** (20%), sledovaná dalšími stanicemi **Mega** (16%), **Alpha Sky** (15%), **Alter** (13%) a **Star** (11%)⁸⁵. Majitelé všech těchto stanic mají vlastnické vztahy k vydavatelskému byznysu v tištěných médiích, někteří z nich (Antenna, Mega, Star) se podílejí také na vysílání rozhlasových stanic.

Zákon z roku 2000 sice stanovil, že ve společnosti provozovatele vysílání smí jedna mediální společnost vlastnit jen 25% podílu, nicméně toto nařízení se obchází vytvářením řetězce dalších společností.⁸⁶

⁸³ Údaj ze situační zprávy na webu Evropského žurnalistického centra www.ejc.nl.

⁸⁴ Na adrese <www.agb.gr/gr/data/current/stage3_en.shtml> jsou pouze týdenní data. Tak například podíly na publiku v prvních dvou březnových týdnech byly: ET-1 - 3,7% pro týden 1-7.3. a 3,1% pro týden 8.-14.3., NET - 7,9%/9,6%) a ET-3 – 1,8%/1,9%.

⁸⁵ Podíly na publiku jsou hrubě zprůměrovány z týdenních zpráv na www.agb.gr.

⁸⁶ Poznatek čerpán ze studie profesorky Persephone Peryové *Medien in Griechenland*, in: *Internationale Handbuch Medien*, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden 2002, str. 320-329.

2.14.3. Právní úprava vysílání – regulační orgány

Regulátorem vysílání je Národní rada pro rozhlas a televizi **ESR**, jejíž hlavní funkcí je udílení licencí a kontrola dodržování zákonů. Má sedm členů, které jmenuje předsednictvo parlamentu na základě návrhu předsedy parlamentu. Jedna ze studií o řeckém vysílacím systému uvádí, že vysílací rada sice zákonem z roku 2000 získala standardní pravomoce regulátora, že jí však chybí náležitá organizační a personální zázemí⁸⁷, o čemž svědčí fakt, že je jednou z mála, která nemá ani vlastní webovou stránku.

Provozovatel vysílání veřejné služby **ERT SA** (*Elliniki Radiofonia Tileorassi*) je organizován jako akciová společnost ve vlastnictví státu, která sice má právní, administrativní a finanční subjektivitu, je však bezprostředně kontrolována úřadem předsedy vlády. Ve své historii se ERT chovala jako nástroj vládní politiky, teprve po příchodu komerčních televizí se tento služební vztah oslabil. Její charakter je však stále více státní než veřejnoprávní (viz kapitola 1.2.)

2.13.4. Financování televizního vysílání

ERT je financována vícezdrojově, tj. z poplatků a reklam. Informace o současné finanční situaci nejsou k dispozici. Věstník Evropské vysílací unie EBU⁸⁸ z roku 1999 vypovídá o obtížné finanční situaci ERT a o jejím zadlužení poté, co komerční televize ovládly v 90. letech trh televizní reklamy. IP/RTL Group ve své ročence *Television – Key Facts* uvádí, že ERT získává z reklamního trhu jen 5 procent.

Řecko má zvláštní způsob placení rozhlasového a televizního poplatku. Tento poplatek platí každá domácnost odebírající elektrický proud. Inkaso se provádí současně s placením odběru elektřiny, přičemž výše poplatku je vázána na velikost odběru, ovšem existuje předem stanovená horní hranice. Nepodařilo se v termínu zjistit současnou výši poplatku, v roce 1999 činil přibližně 1000 drachem, což v té době bylo asi 130 Kč.

Vysílání reklam v ERT nebylo až donedávna ničím omezováno a platila stejná pravidla pro komerční i veřejný sektor. Některé informační zdroje z loňského roku však naznačily, že vysílání reklamy má být v ERT nějakým způsobem omezeno⁸⁹. Po nedávném vítězství pravice a nástupu Karamanlisovy vlády je to dosti pravděpodobné.

⁸⁷ Medien in Griechenland v International Handbuch Medien – viz předchozí poznámka.

⁸⁸ Informace z Bulletinu EBU – viz <www.ebu.ch/union/publications/pdf/publications_diff_3_99_22.pdf>

⁸⁹ Projevy na konferenci EBU o televizi veřejné služby v Rumunsku v červenci 2003 – viz <www.ebu.ch/union/publications/diffusion_on_line/2003/pdf/online_42e_bucharest.pdf>